FRANCKESCHE STIFTUNGEN

Franckesche Stiftungen zu Halle

Xenophontis Memorabilia Socratis Graece

Xenophon

Gothae, MDCCLXXXVIII.

VD18 12986496

Liber Primus.

Nutzungsbedingungen
Die Digitalisate des Francke-Portals sind urheberrechtlich geschützt. Sie dürfen für wissenschaftliche und private Zwecke heruntergeladen und ausgedruckt werden. Vorhandene Herkunftsbezeichnungen dürfen dabei nicht entfernt werden.
Eine kommerzielle oder institutionelle Nutzung oder Veröffentlichung dieser Inhalte ist ohne vorheriges schriftliches Einverständnis des Studienzentrums August Hermann Francke der Franckeschen Stiftungen nicht gestattet, das ggf. auf weitere Institutionen als Rechteinhaber verweist. Für die Veröffentlichung der Digitalisate können gemäß der Gebührenordnung der Franckeschen Stiftungen Entgelte erhoben werden.
Zur Erteilung einer Veröffentlichungsgenehmigung wenden Sie sich bitte an die Leiterin des Studienzentrums, Frau Dr. Britta Klosterberg, Franckeplatz 1, Haus 22-24, 06110 Halle (studienzentrum@francke-halle.de)

Terms of use
All digital documents of the Francke-Portal are protected by copyright. They may be downloaded and printed only for non-commercial educational, research and private purposes. Attached provenance marks may not be removed.
Commercial or institutional use or publication of these digital documents in printed or digital form is not allowed without obtaining prior written permission by the Study Center August Hermann Francke of the Francke Foundations which can refer to other institutions as right holders. If digital documents are published, the Study Center is entitled to charge a fee in accordance with the scale of charges of the Francke Foundations.
For reproduction requests and permissions, please contact the head of the Study Center, Frau Dr. Britta Klosterberg, Franckeplatz 1, Haus 22-24, 06110 Halle (studienzentrum@francke-halle.de)

urn:nbn:de:gbv:ha33-1-193062

Visual Library

XENOPHONTIS
MEMORABILIVM
LIBER PRIMVS.

CAPVT I.

Socrates neque contemtor patriorum Deorum neque nouorum auctor fuit.

Πολλάκις ἐθαύμασα, τίσι ποτὲ λόγοις Ἀθηναίους ἔπεισαν οἱ γραψάμενοι Σωκράτην, ὡς ἄξιος εἴη θανάτου τῇ πόλει. ἡ μὲν γὰρ γραφὴ κατ' αὐτοῦ τοιάδε τις ἦν· ἀδικεῖ Σωκράτης, οὓς μὲν ἡ πόλις νομίζει θεοὺς, οὐ νομίζων, ἕτερα δὲ καινὰ δαιμόνια εἰσφέρων. ἀδικεῖ δὲ, καὶ τοὺς νέους διαφθείρων. πρῶτον μὲν a
οὖν, ὡς οὐκ ἐνόμιζεν, οὓς ἡ πόλις νομίζει θεοὺς, ποίῳ ποτ' ἐχρήσαντο τεκμηρίῳ; θύων τε γὰρ φανερὸς ἦν, πολλάκις μὲν οἴκοι, πολλάκις δὲ ἐπὶ τῶν κοινῶν τῆς πόλεως βωμῶν, καὶ μαντικῇ χρώμενος οὐκ ἀφανὴς ἦν. διετεθρύλλητο γὰρ, ὡς φαίη Σωκράτης, τὸ δαιμόνιον ἑαυτῷ σημαίνειν. ὅθεν δὴ καὶ μάλιστά μοι δοκοῦσιν αὐ-

3 τὸν αἰτιάσασθαι καινὰ δαιμόνια εἰσφέρειν. ὁ δὲ οὐδὲν καινότερον εἰσέφερε τῶν ἄλλων, ὅσοι μαντικὴν νομίζοντες, οἰωνοῖς τε χρῶνται καὶ φήμαις καὶ συμβόλοις καὶ θυσίαις. οὗτοί τε γὰρ ὑπολαμβάνουσιν, οὐ τοὺς ὄρνιθας, οὐδὲ τοὺς ἀπαντῶντας εἰδέναι τὰ συμφέροντα τοῖς μαντευομένοις, ἀλλὰ τοὺς θεοὺς διὰ τούτων αὐτὰ
4 σημαίνειν· κἀκεῖνος οὕτως ἐνόμιζεν. ἀλλ' οἱ μὲν πλεῖστοι φασὶν ὑπό τε τῶν ὀρνίθων καὶ τῶν ἀπαντώντων ἀποτρέπεσθαί τε καὶ προτρέπεσθαι· Σωκράτης δὲ ὥσπερ ἐγίγνωσκεν, οὕτως ἔλεγε. τὸ δαιμόνιον γὰρ, ἔφη, σημαίνειν, καὶ πολλοῖς τῶν ξυνόντων προηγόρευε, τὰ μὲν ποιεῖν, τὰ δὲ μὴ ποιεῖν, ὡς τοῦ δαιμονίου προσημαίνοντος. καὶ τοῖς μὲν πειθομένοις αὐτῷ συνέφερε, τοῖς δὲ μὴ πειθομένοις μετέμελε.
5 καίτοι τίς οὐκ ἂν ὁμολογήσειεν, αὐτὸν βούλεσθαι μήτ' ἠλίθιον, μήτ' ἀλαζόνα, φαίνεσθαι τοῖς συνοῦσιν; ἐδόκει δ' ἂν ἀμφότερα ταῦτα, εἰ προαγορεύων ὡς ὑπὸ θεοῦ φαινόμενα, καὶ ψευδόμενος ἐφαίνετο. δῆλον οὖν, ὅτι οὐκ ἂν προέλεγεν, εἰ μὴ ἐπίστευεν ἀληθεύσειν. ταῦτα δὲ τίς ἂν ἄλλῳ πιστεύσειεν ἢ θεῷ; πιστεύων δὲ θεοῖς,
6 πῶς οὐκ εἶναι θεοὺς ἐνόμιζεν; ἀλλὰ μὴν ἐποίει καὶ τάδε πρὸς τοὺς ἐπιτηδείους. τὰ μὲν γὰρ ἀναγκαῖα συνεβούλευε καὶ πράττειν, ὡς ἐνόμιζον a) ἄριστ' ἂν πραχθῆναι· περὶ δὲ τῶν ἀδήλων, ὅπως b) ἀποβήσοιτο, μαντευομένους
7 ἔπεμπεν, εἰ ποιητέα· καὶ τοὺς μέλλοντας οἴκους

τε

a) Vulgo: ἐνόμιζεν. corrigit μαντευσομένους. μαντευομένους, Reiskius b) Vulg. ὅπως ἂν ἀποβ.

τε καὶ πόλεις καλῶς οἰκίσειν, c) μαντικῆς ἔφη προσδεῖσθαι. τεκτονικὸν μὲν γὰρ, ἢ χαλκευτικὸν, ἢ γεωργικὸν, ἢ ἀνθρώπων ἀρχικὸν, ἢ τῶν τοιούτων ἔργων ἐξεταστικὸν, ἢ λογιστικὸν, ἢ οἰκονομικὸν, ἢ στρατηγικὸν γενέσθαι, πάντα τὰ τοιαῦτα μαθήματα καὶ ἀνθρώπου γνώμῃ αἱρετέα ἐνόμιζεν εἶναι· τὰ δὲ μέγιστα τῶν ἐν 8
τούτοις, ἔφη, τοὺς θεοὺς ἑαυτοῖς καταλείπεσθαι, ὧν οὐδὲν δῆλον εἶναι τοῖς ἀνθρώποις. οὔτε γὰρ τῷ καλῶς ἀγρὸν φυτευσαμένῳ δῆλον, ὅστις καρπώσεται, οὔτε τῷ καλῶς οἰκίαν οἰκοδομησαμένῳ δῆλον, ὅστις οἰκήσει, οὔτε τῷ στρατηγικῷ δῆλον, εἰ συμφέρει στρατηγεῖν, οὔτε τῷ πολιτικῷ δῆλον, εἰ συμφέρει τῆς πόλεως προστατεῖν, οὔτε τῷ καλὴν γήμαντι, ἵνα εὐφραίνηται, δῆλον, εἰ διὰ ταύτην ἀνιάσεται, οὔτε τῷ δυνατοὺς ἐν τῇ πόλει κηδεστὰς λαβόντι δῆλον, εἰ διὰ τούτους στερήσεται τῆς πόλεως. τοὺς 9
δὲ μηδὲν τῶν τοιούτων οἰομένους εἶναι δαιμόνιον, ἀλλὰ πάντα τῆς ἀνθρωπίνης γνώμης, δαιμονᾷν ἔφη· δαιμονᾷν δὲ καὶ τοὺς μαντευομένους, ἃ τοῖς ἀνθρώποις ἔδωκαν οἱ θεοὶ μαθοῦσι διακρίνειν· οἷον, εἴ τις ἐπερωτῴη, πότερον ἐπιστάμενον ἡνιοχεῖν ἐπὶ ζεῦγος λαβεῖν κρεῖττον, ἢ μὴ ἐπιστάμενον· ἢ πότερον ἐπιστάμενον κυβερνᾷν ἐπὶ τὴν ναῦν κρεῖττον λαβεῖν, ἢ μὴ ἐπιστάμενον· ἢ ἃ ἔξεστιν ἀριθμήσαντας ἢ μετρήσαντας ἢ στήσαντας εἰδέναι, τοὺς τὰ τοιαῦτα παρὰ τῶν θεῶν πυνθανομένους ἀθέμιστα ποιεῖν ἡγεῖτο· ἔφη δὲ δεῖν, ἃ μὲν μαθόντας ποιεῖν ἔδωκαν οἱ θεοὶ, μανθάνειν· ἃ δὲ μὴ δῆλα τοῖς ἀνθρώ-

c) Ita rescripsit Ernestius pro οἰκήσειν.

ποις ἐστὶ, πειρᾶσθαι διὰ μαντικῆς παρὰ τῶν θεῶν πυνθάνεσθαι· τοὺς θεοὺς γὰρ, οἷς ἂν ὦσιν
10 ἵλεῳ, σημαίνειν. ἀλλὰ μὴν ἐκεῖνός γε ἀεὶ μὲν ἦν ἐν τῷ φανερῷ. πρωΐ τε γὰρ εἰς τοὺς περιπάτους καὶ τὰ γυμνάσια ᾔει, καὶ πληθούσης ἀγορᾶς ἐκεῖ φανερὸς ἦν, καὶ τὸ λοιπὸν ἀεὶ τῆς ἡμέρας ἦν, ὅπου πλείστοις μέλλοι συνέσεσθαι· καὶ ἔλεγε μὲν ὡς τὸ πολὺ, τοῖς δὲ βουλομένοις ἐξῆν
11 ἀκούειν. οὐδεὶς δὲ πώποτε Σωκράτους οὐδὲν ἀσεβὲς, οὐδὲ ἀνόσιον, οὔτε πράττοντος εἶδεν, οὔτε λέγοντος ἤκουσεν. οὐδὲ γὰρ περὶ τῆς τῶν πάντων φύσεως, ᾗπερ τῶν ἄλλων οἱ πλεῖστοι, διελέγετο, σκοπῶν, ὅπως ὁ καλούμενος ὑπὸ τῶν σοφιστῶν κόσμος ἔφυ, d) καὶ τίσιν ἀνάγκαις ἕκαστα γίνεται τῶν οὐρανίων. ἀλλὰ καὶ τοὺς φροντίζοντας τὰ τοιαῦτα μωραίνοντας ἐπεδείκ-
12 νυε. e) καὶ πρῶτον μὲν αὐτῶν f) ἐσκόπει, πότερά ποτε, νομίσαντες ἱκανῶς ἤδη τἀνθρώπινα εἰδέναι, ἔρχονται ἐπὶ τὸ περὶ τῶν τοιούτων φροντίζειν, ἢ τὰ μὲν ἀνθρώπινα παρέντες, τὰ δαιμόνια δὲ σκοποῦντες, ἡγοῦνται τὰ προσ-
13 ήκοντα πράττειν. ἐθαύμαζε δὲ, εἰ μὴ φανερὸν αὐτοῖς ἐστὶν, ὅτι ταῦτα οὐ δυνατόν ἐστιν ἀνθρώποις εὑρεῖν· ἐπεὶ καὶ τοὺς μέγιστον φρονοῦντας ἐπὶ τῷ περὶ τούτων g) λέγειν, οὐ ταὐτὰ δοξάζειν ἀλλήλοις, ἀλλὰ τοῖς μαινομένοις ὁμοίως
14 διακεῖσθαι πρὸς ἀλλήλους. τῶν τε γὰρ μαινο-

μέ-

d) ἔχει citat Euseb. Præp. Ev. XV. 62. et Stobæus.

e) ἀπεδείκνυεν, iidem libri.

f) αὐτῶν, non est, quo commode referatur, videtur vitiosum esse.

g) Stob. ἐπιστήμῃ π. τ. λέγειν.

Franckesche Stiftungen zu Halle

μένων τοὺς μὲν οὐδὲ τὰ δεινὰ δεδιέναι, τοὺς δὲ
καὶ τὰ μὴ φοβερὰ φοβεῖσθαι· καὶ τοῖς μὲν οὐδ'
ἐν ὄχλῳ δοκεῖν αἰσχρὸν εἶναι λέγειν ἢ ποιεῖν
ὁτιοῦν, τοῖς δὲ οὐκ ἐξιτητέον εἰς ἀνθρώπους εἶναι
δοκεῖν· καὶ τοὺς μὲν οὔθ' ἱερὸν, οὔτε βωμὸν,
οὔτε ἄλλο τῶν θείων οὐδὲν τιμᾶν, τοὺς δὲ
καὶ λίθους καὶ ξύλα τὰ τυχόντα καὶ θηρία
σέβεσθαι. τῶν τε περὶ τῆς τῶν πάντων φύ-
σεως μεριμνώντων τοῖς μὲν δοκεῖν ἓν μόνον τὸ
ὂν εἶναι, τοῖς δὲ ἄπειρα τὸ πλῆθος· καὶ τοῖς
μὲν ἀεὶ κινεῖσθαι πάντα, τοῖς δὲ οὐδὲν ἄν ποτε
κινηθῆναι· καὶ τοῖς μὲν πάντα γίγνεσθαί τε
καὶ ἀπόλλυσθαι, τοῖς δ' οὔτ' ἂν γενέσθαι ποτὲ
οὐδὲν, οὔτ' ἀπολέσθαι. h) ἐσκόπει δὲ περὶ αὐ- 15
τῶν καὶ τάδε· ἆρ' ὥσπερ οἱ τἀνθρώπεια
μανθάνοντες, ἡγοῦνται τοῦθ', ὅ, τι ἂν μάθω-
σιν, ἑαυτοῖς τε καὶ τῶν ἄλλων, ὅτῳ ἂν βού-
λωνται, ποιήσειν, οὕτω καὶ οἱ τὰ θεῖα ζητοῦν-
τες, νομίζουσιν, ἐπειδὰν γνῶσιν, αἷς ἀνάγ-
καις ἕκαστα γίγνεται, ποιήσειν, ὅταν βούλων-
ται, καὶ ἀνέμους καὶ ὕδατα καὶ ὥρας, καὶ ὅτου
δ' ἂν ἄλλου δέωνται τῶν τοιούτων; ἢ τοιοῦτο
μὲν οὐδὲν οὐδ' ἐλπίζουσιν, ἀρκεῖ δ' αὐτοῖς γνῶ-
ναι μόνον, ᾗ τῶν τοιούτων ἕκαστα γίνεται. Πε-
ρὶ μὲν οὖν τῶν ταῦτα πραγματευομένων τοι-
αῦτα ἔλεγεν. αὐτὸς δὲ περὶ τῶν ἀνθρωπείων 16
ἀεὶ διελέγετο, σκοπῶν, τί εὐσεβὲς, τί ἀσεβές·
τί καλὸν, τί αἰσχρὸν, τί δίκαιον, τί ἄδικον·
τί σωφροσύνη, τί μανία· τί ἀνδρεία, τί δει-
λία· τί πόλις, τί πολιτικός· τί ἀρχὴ ἀνθρώ-
πων, τί ἀρχικὸς ἀνθρώπων· καὶ περὶ τῶν

h) Al. ἀπολεῖσθαι.

ἄλλων, ἃ τοὺς μὲν εἰδότας ἡγεῖτο καλοὺς καὶ
ἀγαθοὺς εἶναι, τοὺς δὲ ἀγνοοῦντας ἀνδραποδώ-
17 δεις ἂν δικαίως κεκλῆσθαι. ὅσα μὲν οὖν μὴ φα-
νερὸς ἦν, ὅπως ἐγίγνωσκεν, οὐδὲν θαυμαστὸν,
ὑπὲρ τούτων περὶ αὐτοῦ παραγνῶναι τοὺς δικα-
στάς· ὅσα δὲ πάντες ᾔδεσαν, θαυμαστὸν, εἰ
18 μὴ τούτων ἐνεθυμήθησαν. βουλεύσας γάρ πο-
τε, καὶ τὸν βουλευτικὸν ὅρκον ὀμόσας, ἐν ᾧ ἦν,
κατὰ τοὺς νόμους βουλεύσειν, ἐπιστάτης ἐν τῷ
δήμῳ γενόμενος, ἐπιθυμήσαντος τοῦ δήμου πα-
ρὰ τοὺς νόμους ἐννέα στρατηγοὺς μιᾷ ψήφῳ, τοὺς
ἀμφὶ Θράσυλον καὶ Ἐρασινίδην ἀποκτεῖναι
πάντας, οὐκ ἠθέλησεν ἐπιψηφίσαι, ὀργιζομέ-
νου μὲν αὐτῷ τοῦ δήμου, πολλῶν δὲ καὶ δυνατῶν
ἀπειλούντων· ἀλλὰ περὶ i) πλείονος ἐποιήσατο
εὐορκεῖν, ἢ χαρίσασθαι τῷ δήμῳ παρὰ τὸ δί-
19 καιον, καὶ φυλάξασθαι τοὺς ἀπειλοῦντας. καὶ
γὰρ ἐπιμελεῖσθαι θεοὺς ἐνόμιζεν ἀνθρώπων,
οὐχ ὃν τρόπον οἱ πολλοὶ νομίζουσιν· οὗτοι μὲν
γὰρ οἴονται, τοὺς θεοὺς τὰ μὲν εἰδέναι, τὰ δὲ
οὐκ εἰδέναι. Σωκράτης δὲ πάντα μὲν ἡγεῖτο
θεοὺς εἰδέναι, τά τε λεγόμενα καὶ πραττόμενα,
καὶ τὰ σιγῇ βουλευόμενα, πανταχοῦ δὲ πα-
ρεῖναι καὶ σημαίνειν τοῖς ἀνθρώποις περὶ τῶν
20 ἀνθρωπείων πάντων. θαυμάζω οὖν, ὅπως πο-
τὲ ἐπείσθησαν Ἀθηναῖοι, Σωκράτην περὶ τοὺς
θεοὺς μὴ σωφρονεῖν, τὸν ἀσεβὲς μὲν οὐδέποτε k)
οὔτ' εἰπόντα οὔτε πράξαντα, τοιαῦτα δὲ καὶ
λέγοντα καὶ πράττοντα περὶ θεῶν, οἷά τις ἂν

καὶ

i) Al. περὶ μὲν πλείονος.

k) Al. οὐδέν ποτε περὶ τοὺς Θεοὺς οὔτ' εἰπόντα.

Franckesche Stiftungen zu Halle

καὶ λέγων καὶ πράττων εἴη τε καὶ νομίζοιτο εὐσεβέστατος.

CAPVT II.

Socrates non fuit corruptor iuventutis.

Θαυμαστὸν δὲ φαίνεταί μοι καὶ τὸ πεισθῆ-
ναί τινας, ὡς Σωκράτης τοὺς νέους διέφθειρεν,
ὅς, πρὸς τοῖς εἰρημένοις, πρῶτον μὲν ἀφροδι-
σίων καὶ γαστρὸς πάντων ἀνθρώπων ἐγκρατέστα-
τος ἦν· εἶτα πρὸς χειμῶνα καὶ θέρος, καὶ
πάντας πόνους καρτερικώτατος, ἔτι δὲ πρὸς
τῷ μετρίων δεῖσθαι πεπαιδευμένος οὕτως, ὥστε
πάνυ μικρὰ κεκτημένος, πάνυ ῥᾳδίως ἔχειν
ἀρκοῦντα. πῶς οὖν αὐτὸς ὢν τοιοῦτος, ἄλλους ἂν 2
ἢ ἀσεβεῖς, ἢ παρανόμους, ἢ λίχνους, ἢ ἀφροδι-
σίων ἀκρατεῖς, ἢ πρὸς τὸ πονεῖν μαλακοὺς
ἐποίησεν; ἀλλ' ἔπαυσε μὲν τούτων πολλοὺς, ἀρε-
τῆς ποιήσας ἐπιθυμεῖν, καὶ ἐλπίδας παρα-
σχὼν, ἂν ἑαυτῶν ἐπιμελῶνται, καλοὺς καὶ
ἀγαθοὺς ἔσεσθαι. καίτοι γε οὐδὲ πώποτε ὑπέ-
σχετο διδάσκαλος εἶναι τούτου· ἀλλὰ τῷ φανε-
ρὸς εἶναι τοιοῦτος ὢν, ἐλπίζειν ἐποίει τοὺς συν-
διατρίβοντας ἑαυτῷ, μιμουμένους ἐκεῖνον τοι-
ούσδε γενήσεσθαι. ἀλλὰ μὴν καὶ τοῦ σώματος 3
αὐτός τε οὐκ ἠμέλει, τοὺς δὲ ἀμελοῦντας οὐκ
ἐπῄνει. τὸ μὲν οὖν ὑπερεσθίοντα ὑπερπονεῖν
ἀπεδοκίμαζε, τὸ δὲ, ὅσα ἡδέως ἡ ψυχὴ δέ-
χεται, ταῦτα ἱκανῶς ἐκπονεῖν, ἐδοκίμαζε.

4 ταύτην γὰρ τὴν ἕξιν ὑγιεινήν τε ἱκανῶς εἶ-
ναι, καὶ τὴν τῆς ψυχῆς ἐπιμέλειαν οὐκ ἐμ-
5 ποδίζειν ἔφη. ἀλλ' οὐ μὴν θρυπτικός γε, οὐδὲ
ἀλαζονικὸς ἦν, οὔτ' ἀμπεχόνῃ, οὔθ' ὑποδέσει,
οὔτε τῇ ἄλλῃ διαίτῃ. οὐ μὴν οὐδ' ἐρασιχρημά-
τους γε τοὺς συνόντας ἐποίει. τῶν μὲν γὰρ
ἄλλων ἐπιθυμιῶν ἔπαυε, τοὺς δὲ ἑαυτοῦ ἐπι-
6 θυμοῦντας οὐκ ἐπράττετο χρήματα. τούτου δ' ἀπε-
χομένους 1) ἐνόμιζεν ἐλευθερίας ἐπιμελεῖσθαι,
τοὺς δὲ λαμβάνοντας τῆς ὁμιλίας μισθὸν ἀν-
δραποδιστὰς ἑαυτῶν ἀπεκάλει, διὰ τὸ ἀναγ-
καῖον αὐτοῖς εἶναι, διαλέγεσθαι, παρ' ὧν
7 ἂν λάβοιεν τὸν μισθόν. Ἐθαύμαζε δὲ εἴ
τις ἀρετὴν ἐπαγγελλόμενος ἀργύριον πράτ-
τοιτο, καὶ μὴ νομίζοι τὸ μέγιστον κέρδος
ἕξειν, φίλον ἀγαθὸν κτησάμενος, ἀλλὰ φο-
βοῖτο, μὴ ὁ γενόμενος καλὸς κἀγαθὸς τῷ
τὰ μέγιστα εὐεργετήσαντι μὴ τὴν μεγίστην
8 χάριν ἔχῃ. Σωκράτης δ' ἐπηγγείλατο μὲν
οὐδενὶ πώποτε τοιοῦτον οὐδέν· ἐπίστευε δὲ τῶν
ξυνόντων αὐτῷ τοὺς ἀποδεξαμένους, ἅπερ αὐ-
τὸς ἐδοκίμαζεν, εἰς τὸν πάντα βίον ἑαυτῷ
τε καὶ ἄλλοις φίλους ἀγαθοὺς ἔσεσθαι. πῶς
ἂν οὖν ὁ τοιοῦτος ἀνὴρ διαφθείροι τοὺς νέους;
εἰ μὴ ἄρα ἡ τῆς ἀρετῆς ἐπιμέλεια διαφθορά
9 ἐστιν. Ἀλλὰ νὴ Δία, ὁ κατήγορος ἔφη, ὑπερ-
ορᾷν ἐποίει τῶν καθεστώτων νόμων τοὺς συν-
όντας, λέγων, ὡς μωρῶν εἴη, τοὺς μὲν τῆς
πόλεως ἄρχοντας ἀπὸ κυάμου καθίστασθαι,
κυβερνήτῃ δὲ μηδένα θέλειν κεχρῆσθαι κυα-
μευτῷ, μηδὲ τέκτονι, μηδ' αὐλητῇ, μηδὲ ἐπ'
ἄλ-

1) Al. ἀποσχομένους.

ἄλλα τοιαῦτα, ἃ πολλῷ ἐλάττονας βλάβας
ἁμαρτανόμενα ποιεῖ τῶν περὶ τὴν πόλιν ἁ-
μαρτανομένων. τοὺς δὲ τοιούτους λόγους ἐπαί-
ρειν, ἔφη, τοὺς νέους καταφρονεῖν τῆς καθε-
στώσης πολιτείας, καὶ ποιεῖν βιαίους. ἐγὼ δ' 10
οἶμαι τοὺς φρόνησιν ἀσκοῦντας, καὶ νομίζοντας
ἱκανοὺς ἔσεσθαι τὰ συμφέροντα διδάσκειν τοὺς
πολίτας, ἥκιστα γίγνεσθαι βιαίους, εἰδότας
ὅτι τῇ μὲν βίᾳ πρόσεισιν ἔχθραι καὶ κίν-
δυνοι, διὰ δὲ τοῦ πείθειν ἀκινδύνως τε καὶ
μετὰ φιλίας τὰ αὐτὰ m) γίγνεται. οἱ μὲν
γὰρ βιασθέντες, ὡς ἀφαιρεθέντες μισοῦσιν,
οἱ δὲ πεισθέντες, ὡς κεχαρισμένοι, φιλοῦσιν.
οὔκουν τῶν φρόνησιν ἀσκούντων τὸ βιάζεσθαι,
ἀλλὰ τῶν ἰσχὺν ἄνευ γνώμης ἐχόντων τὰ
τοιαῦτα πράττειν ἐστίν. ἀλλὰ μὴν καὶ συμ- 11
μάχων ὁ μὲν βιάζεσθαι τολμῶν δέοιτ' ἂν
οὐκ ὀλίγων, ὁ δὲ πείθειν δυνάμενος, οὐδενός·
καὶ γὰρ μόνος ἡγοῖτ' ἂν δύνασθαι πείθειν.
καὶ φονεύειν δὲ τοῖς τοιούτοις ἥκιστα συμβαί-
νει. τίς γὰρ ἀποκτεῖναί τινα βούλοιτ' ἂν
μᾶλλον, ἢ ζῶντι πειθομένῳ χρῆσθαι; ἀλλ' 12
ἔφη γε ὁ κατήγορος, Σωκράτει ὁμιλητὰ γε-
νομένω Κριτίας τε καὶ Ἀλκιβιάδης, πλεῖστα
κακὰ τὴν πόλιν ἐποιησάτην. Κριτίας μὲν
γὰρ τῶν ἐν τῇ ὀλιγαρχίᾳ πάντων πλεονεκτί-
στατός τε καὶ βιαιότατος ἐγένετο· Ἀλκιβι-
άδης δὲ αὖ τῶν ἐν τῇ δημοκρατίᾳ πάντων
ἀκρατέστατος, καὶ ὑβριστότατος, καὶ βιαιό-
τατος. ἐγὼ δ' εἰ μέν τι κακὸν ἐκείνω τὴν 13
πόλιν ἐποιησάτην, οὐκ ἀπολογήσομαι· τὴν δὲ

 πρὸς

m) Vulgo: ταῦτα.

Franckesche Stiftungen zu Halle

πρὸς Σωκράτην συνȣσίαν αὐτοῖν, ὡς ἐγένετο,
14 διηγήσομαι. ἐγενέσθην μὲν γὰρ δὴ τὼ ἄν-
δρε τȣ́τω φύσει φιλοτιμοτάτω πάντων Ἀθη-
ναίων, βȣλομένω τε πάντα δι' ἑαυτῶν πράτ-
τεσθαι, καὶ πάντων ὀνομαστοτάτω γενέσθαι.
ᾔδεσαν δὲ, Σωκράτην ἀπ' ἐλαχίστων μὲν χρη-
μάτων αὐταρκέστατα ζῶντα, τῶν ἡδονῶν δὲ
πασῶν ἐγκρατέστατον ὄντα, τοῖς δὲ διαλε-
γομένοις αὐτῷ πᾶσι χρώμενον ἐν τοῖς λόγοις,
15 ὅπως βȣ́λοιτο. ταῦτα δὲ ὁρῶντε, καὶ ὄντε,
οἵω προειρήσθον, πότερόν τις αὐτὼ φῇ τȣ͂
βίȣ τȣ͂ Σωκράτȣς ἐπιθυμήσαντε καὶ τῆς
σωφροσύνης, ἣν ἐκεῖνος εἶχεν, ὀρέξασθαι τῆς
ὁμιλίας αὐτȣ͂, ἢ νομίσαντε, εἰ ὁμιλησαίτην
ἐκείνῳ, γενέσθαι ἂν ἱκανωτάτω λέγειν τε
16 καὶ πράττειν; ἐγὼ μὲν γὰρ ἡγȣ͂μαι, θεȣ͂
διδόντος αὐτοῖν, ἢ ζῆν ὅλον τὸν βίον, ὥσπερ
ζῶντα Σωκράτην ἑώρων, ἢ τεθνάναι, ἑλέ-
σθαι ἂν αὐτὼ μᾶλλον τεθνάναι. δήλω δ'
ἐγενέσθην, ἐξ ὧν ἐπραξάτην. ὡς γὰρ τά-
χιστα κρείττονε τῶν συγγιγνομένων ἡγησά-
σθην εἶναι, εὐθὺς ἀποπηδήσαντε Σωκράτȣς,
ἐπραττέτην τὰ πολιτικὰ ὧνπερ ἕνεκα Σω-
17 κράτȣς ὠρεχθήτην. ἴσως ȣ͂ν εἴποι τις ἂν
πρὸς ταῦτα, ὅτι χρῆν τὸν Σωκράτην μὴ
πρότερον τὰ πολιτικὰ διδάσκειν τȣ̀ς συνόντας,
ἢ σωφρονεῖν. ἐγὼ δὲ πρὸς τȣ͂το μὲν ȣ̓κ ἀν-
τιλέγω· πάντας δὲ τȣ̀ς διδάσκοντας ὁρῶ αὐ-
τȣ̀ς n) δεικνύντας τε τοῖς μανθάνȣσιν, ᾗπερ
αὐτοὶ ποιȣ͂σιν, ἃ διδάσκȣσι, καὶ τῷ λόγῳ
18 προβιβάζοντας. οἶδα δὲ καὶ Σωκράτην δεικ-

νύντα

n) Al. αὐτȣ̀ς.

νύντα τοῖς ξυνοῦσιν ἑαυτὸν καλὸν κἀγαθὸν
ὄντα, καὶ διαλεγόμενον κάλλιστα περὶ ἀρετῆς,
καὶ τῶν ἄλλων ἀνθρωπίνων. οἶδα δὲ κἀκεί-
νω σωφρονοῦντε, ἔστε Σωκράτει συνήστην, οὐ
φοβουμένω μὴ ζημιοῖντο ἢ παίοιντο ὑπὸ Σω-
κράτους, ἀλλ' οἰομένω τότε, κράτιστον εἶναι τοῦ-
το πράττειν. ἴσως οὖν εἴποιεν ἂν πολλοὶ τῶν 19
φασκόντων φιλοσοφεῖν, ὅτι οὐκ ἄν ποτε ὁ δί-
καιος, ἄδικος γένοιτο, οὐδὲ ὁ σώφρων, ὑβρι-
στὴς, οὐδὲ ἄλλο οὐδὲν, ὧν μάθησίς ἐστιν, ὁ μα-
θὼν, ἀνεπιστήμων ἄν ποτε γένοιτο. ἐγὼ δὲ
περὶ τούτων οὐχ οὕτω γιγνώσκω. ὁρῶ γὰρ, ὥσ-
περ τὰ τοῦ σώματος ἔργα τοὺς μὴ τὰ σώματα
ἀσκοῦντας οὐ δυναμένους ποιεῖν, οὕτω καὶ τὰ τῆς
ψυχῆς ἔργα τοὺς μὴ τὴν ψυχὴν ἀσκοῦντας οὐ
δυναμένους. οὔτε γὰρ, ἃ δεῖ, πράττειν, οὔτε,
ὧν δεῖ, ἀπέχεσθαι δύνανται· διὸ καὶ τοὺς υἱεῖς οἱ 20
πατέρες, κἂν ὦσι σώφρονες, εἴργουσιν*) ὅμως
ἀπὸ τῶν πονηρῶν ἀνθρώπων, ὡς τὴν μὲν τῶν
χρηστῶν ὁμιλίαν ἄσκησιν οὖσαν τῆς ἀρετῆς, τὴν
δέ τῶν πονηρῶν, κατάλυσιν. μαρτυρεῖ δὲ καὶ
τῶν ποιητῶν ὅ, τε λέγων o),

Ἐσθλῶν μὲν γὰρ ἄπ' ἐσθλὰ διδάξεαι· ἢν
δὲ κακοῖσι
Συμμιχθῆς, ἀπολεῖς καὶ τὸν ἐόντα νόον

καὶ ὁ λέγων,

Αὐτὰρ ἀνὴρ ἀγαθὸς, τοτὲ μὲν κακὸς,
ἄλλοτε δ' ἐσθλός.

κἀγὼ δὲ μαρτυρῶ τούτοις. ὁρῶ γὰρ, ὥσπερ 21
τῶν ἐν μέτρῳ πεποιημένων ἐπῶν τοὺς μὴ μελε-
τῶν-

*) Al. εἴργουσιν ἀπὸ τ. π. α. ὅμως.

o) Theognis v. 35.

τῶντας ἐπιλανθανομένους, οὕτω καὶ τῶν διδα-
σκαλικῶν λόγων τοῖς ἀμελοῦσι λήθην ἐγγιγνο-
μένην. ὅταν δὲ τῶν νουθετικῶν λόγων ἐπιλά-
θηταί τις, ἐπιλέλησται καὶ ὧν ἡ ψυχὴ πά-
σχουσα τῆς σωφροσύνης ἐπιθυμεῖ. τούτων δὲ
ἐπιλαθόμενον οὐδὲν θαυμαστὸν καὶ τῆς σωφρο-
22 σύνης ἐπιλαθέσθαι. ὁρῶ δὲ καὶ τοὺς εἰς φιλο-
ποσίαν προαχθέντας, καὶ τοὺς εἰς ἔρωτας ἐκ-
κυλισθέντας, p) ἧττον δυναμένους τῶν τε δεόν-
των ἐπιμελεῖσθαι, καὶ τῶν μὴ δεόντων ἀπέ-
χεσθαι. πολλοὶ γὰρ καὶ χρημάτων δυνάμενοι
φείδεσθαι, πρὶν ἐρᾷν, ἐρασθέντες οὐκ ἔτι δύ-
νανται· καὶ τὰ χρήματα καταναλώσαντες,
ὧν πρόσθεν ἀπείχοντο κερδῶν, αἰσχρὰ νομίζον-
23 τες εἶναι, τούτων οὐκ ἀπέχονται. πῶς οὖν οὐκ ἐν-
δέχεται, σωφρονήσαντα πρόσθεν, αὖθις μὴ
σωφρονεῖν, καὶ δίκαια δυνηθέντα πράττειν,
αὖθις ἀδυνατεῖν; πάντα μὲν οὖν ἔμοιγε δοκεῖ
τὰ καλὰ καὶ τὰ ἀγαθὰ ἀσκητὰ εἶναι, οὐχ
ἥκιστα δὲ σωφροσύνη. ἐν τῷ γὰρ αὐτῷ σώμα-
τι συμπεφυτευμέναι τῇ ψυχῇ αἱ ἡδοναὶ πεί-
θουσιν αὐτὴν μὴ σωφρονεῖν, ἀλλὰ τὴν ταχίστην
24 ἑαυταῖς τε καὶ σώματι χαρίζεσθαι. καὶ Κρι-
τίας δὴ, καὶ Ἀλκιβιάδης, ἕως μὲν Σωκράτει
συνήστην, ἐδυνάσθην, ἐκείνῳ χρωμένω συμμά-
χῳ, τῶν μὴ καλῶν ἐπιθυμιῶν κρατεῖν· ἐκείνου
δ' ἀπαλλαγέντε, Κριτίας μὲν φυγὼν εἰς Θετ-
ταλίαν, ἐκεῖ συνῆν ἀνθρώποις ἀνομίᾳ μᾶλλον
ἢ δικαιοσύνῃ χρωμένοις· Ἀλκιβιάδης δ' αὖ,
διὰ μὲν κάλλος ὑπὸ πολλῶν καὶ σεμνῶν γυναι-

κῶν

p) Stephanus in Thes. Gr. L. citat. ἐγκυλισθέντας; quae est Stobaei lectio.

κῶν θηρώμενος, διὰ δύναμιν δὲ τὴν ἐν τῇ πόλει
καὶ τοῖς συμμάχοις, ὑπὸ πολλῶν καὶ δυνα-
τῶν q) ἀνθρώπων διαθρυπτόμενος, ὑπὸ δὲ τοῦ
δήμου τιμώμενος, καὶ ῥᾳδίως πρωτεύων, ὥσπερ
οἱ τῶν γυμνικῶν ἀγώνων ἀθληταὶ ῥᾳδίως πρω-
τεύοντες ἀμελοῦσι τῆς ἀσκήσεως, οὕτω κἀκεῖ-
νος ἠμέλησεν αὐτοῦ. τοιούτων δὲ συμβάντων 25
αὐτοῖν, καὶ ὠγκωμένω μὲν ἐπὶ γένει, ἐπηρμέ-
νω δ' ἐπὶ πλούτῳ, πεφυσημένω δ' ἐπὶ δυνάμει,
διατεθρυμμένω δὲ ὑπὸ πολλῶν ἀνθρώπων, ἐπὶ
δὲ πᾶσι τούτοις διεφθαρμένω, καὶ πολὺν χρό-
νον ἀπὸ Σωκράτους γεγονότε, τί θαυμαστὸν,
εἰ ὑπερηφάνω ἐγενέσθην; εἶτα, εἰ μέν τι ἐπλημ- 26
μελησάτην, τούτου Σωκράτην ὁ κατήγορος αἰ-
τιᾶται· ὅτι δὲ νέω ὄντε αὐτὼ (ἡνίκα καὶ ἀγνω-
μονεστάτω καὶ ἀκρατεστάτω εἰκὸς εἶναι) Σωκρά-
της παρέσχε σώφρονε, οὐδενὸς ἐπαίνου δοκεῖ τῷ
κατηγόρῳ ἄξιος εἶναι. οὐ μὴν τάγε ἄλλα οὕτω
κρίνεται. τίς μὲν γὰρ αὐλητὴς, τίς δὲ καὶ 27
κιθαριστὴς, τίς δὲ ἄλλος διδάσκαλος ἱκανοὺς
ποιήσας τοὺς μαθητὰς, ἐὰν πρὸς ἄλλους ἐλθόν-
τες χείρους φανῶσιν, αἰτίαν ἔχει τούτου; τίς δὲ
πατὴρ, ἐὰν ὁ παῖς αὐτοῦ συνδιατρίβων τῳ
σώφρων ᾖ, ὕστερον δὲ ἄλλῳ τῳ συγγενόμενος,
πονηρὸς γένηται, τὸν πρόσθεν αἰτιᾶται, ἀλλ'
οὐχ ὅσῳ ἂν παρὰ τῷ ὑστέρῳ χείρων φαίνηται,
τοσούτῳ μᾶλλον ἐπαινεῖ τὸν πρότερον; ἀλλ' οἵ
γε πατέρες αὐτοὶ r) συνόντες τοῖς υἱέσι, τῶν
παίδων πλημμελούντων, οὐκ αἰτίαν ἔχουσιν, ἐὰν
αὐτοὶ σωφρονῶσιν. οὕτω δὲ καὶ Σωκράτην δί- 28
καιον

q) Vulg. δυνατῶν κολακεύειν ἀνθρώπων. r) Vulg. αὐτοῖς.

καιον ἦν κρίνειν· εἰ μὲν αὐτὸς ἐποίει τι φαῦ-
λον, εἰκότως ἂν ἐδόκει πονηρὸς εἶναι. εἰ δὲ
αὐτὸς σωφρονῶν διετέλει, πῶς ἂν δικαίως τῆς
οὐκ ἐνούσης αὐτῷ κακίας αἰτίαν ἔχοι; ἀλλ' εἰ
καὶ μηδὲν αὐτὸς πονηρὸν ποιῶν, ἐκείνους φαῦ-
λα πράττοντας ὁρῶν ἐπῄνει, δικαίως ἂν ἐπε-
29 τιμᾶτο. Κριτίαν μὲν τοίνυν αἰσθανόμενος ἐρῶν-
τα Εὐθυδήμου, καὶ πειρῶντα χρῆσθαι, καθά-
περ οἱ πρὸς τὰ ἀφροδίσια τῶν σωμάτων ἀπο-
λαύοντες, ἀπέτρεπε, φάσκων ἀνελεύθερόν τε
εἶναι καὶ οὐ πρέπον ἀνδρὶ καλῷ κἀγαθῷ, τὸν
ἐρώμενον, ᾧ βούλεται πολλοῦ ἄξιος φαίνεσθαι,
προσαιτεῖν, ὥσπερ τοὺς πτωχοὺς, ἱκετεύοντα
καὶ δεόμενον προσδοῦναι, καὶ ταῦτα μηδενὸς
30 ἀγαθοῦ. Τοῦ δὲ Κριτίου τοῖς τοιούτοις οὐχ ὑπα-
κούοντος, οὐδὲ ἀποτρεπομένου, λέγεται, τὸν
Σωκράτην, ἄλλων τε πολλῶν παρόντων καὶ τοῦ
Εὐθυδήμου, εἰπεῖν, ὅτι ὑϊκόν δοκοίη πάσχειν ὁ
Κριτίας, ἐπιθυμῶν Εὐθυδήμῳ προσκνᾶσθαι,
31 ὥσπερ τὰ ὑΐδια τοῖς λίθοις. Ἐξ ὧν δὴ s) καὶ
ἐμίσει τὸν Σωκράτην ὁ Κριτίας, ὥστε καὶ ὅτε
τῶν τριάκοντα ὢν νομοθέτης μετὰ Χαρικλέους
ἐγένετο, ἀπεμνημόνευσεν αὐτῷ καὶ ἐν τοῖς νό-
μοις ἔγραψε, λόγων τέχνην μὴ διδάσκειν,
ἐπηρεάζων ἐκείνῳ, καὶ οὐκ ἔχων ὅπη ἐπιλά-
βοιτο, ἀλλὰ τὸ κοινῇ τοῖς φιλοσόφοις ὑπὸ τῶν
πολλῶν ἐπιτιμώμενον ἐπιφέρων αὐτῷ, καὶ δια-
βάλλων πρὸς τοὺς πολλούς. οὔτε γὰρ ἔγωγε,
οὔτε αὐτὸς τοῦτο πώποτε Σωκράτους ἤκουσα, οὔτ'
32 ἄλλου φάσκοντος ἀκηκοέναι ᾐσθόμην. ἐδήλωσε
δέ. ἐπεὶ γὰρ οἱ τριάκοντα πολλοὺς μὲν τῶν
πο-

s) Al. δὲ.

πολιτῶν, καὶ οὐ τοὺς χειρίστους ἀπέκτεινον, πολ-
λοὺς δὲ προετρέποντο ἀδικεῖν, εἶπέ που ὁ Σω-
κράτης, ὅτι θαυμαστόν οἱ δοκεῖ εἶναι, εἴ τις
γενόμενος βοῶν ἀγέλης νομεὺς, καὶ τὰς βοῦς
ἐλάττους τε καὶ χείρους ποιῶν, μὴ ὁμολογοίη
κακὸς βουκόλος εἶναι· ἔτι δὲ θαυμαστότερον, εἴ
τις προστάτης γενόμενος πόλεως, καὶ ποιῶν τοὺς
πολίτας ἐλάττους καὶ χείρους, μὴ αἰσχύνοιτο,
μηδ' οἴοιτο κακὸς εἶναι προστάτης τῆς πόλεως.
ἀπαγγελθέντος δὲ αὐτοῖς τούτου, καλέσαν- 33
τες ὅ, τε Κριτίας, καὶ ὁ Χαρικλῆς τὸν Σω-
κράτην, τόν τε νόμον ἐδεικνύτην αὐτῷ, καὶ
τοῖς νέοις ἀπειπέτην μὴ διαλέγεσθαι. ὁ δὲ Σω-
κράτης ἐπήρετο αὐτὼ, εἰ ἐξείη πυνθάνεσθαι,
εἴ τι ἀγνοοῖτο τῶν προηγορευμένων· τὼ δ'
ἐφάτην. t) ἐγὼ τοίνυν, ἔφη, παρεσκεύασμαι 34
μὲν πείθεσθαι τοῖς νόμοις· ὅπως δὲ μὴ δι' ἄγ-
νοιαν λάθω τι παρανομήσας, τοῦτο βούλομαι
σαφῶς μαθεῖν παρ' ὑμῶν, πότερον τὴν τῶν
λόγων τέχνην σὺν τοῖς ὀρθῶς λεγομένοις εἶναι
νομίζοντες, ἢ σὺν τοῖς μὴ ὀρθῶς, ἀπέχεσθαι
κελεύετε αὐτῆς. εἰ μὲν γὰρ σὺν τοῖς ὀρθῶς,
δῆλον ὅτι ἀφεκτέον εἴη τοῦ ὀρθῶς λέγειν· εἰ δὲ 35
σὺν τοῖς μὴ ὀρθῶς, δῆλον ὅτι πειρατέον ὀρθῶς
λέγειν. καὶ ὁ Χαρικλῆς ὀργισθεὶς αὐτῷ, ἐπει-
δὴ, u) ἔφη, ὦ Σώκρατες, ἀγνοεῖς, τάδε σοι
εὐμαθέστερα ὄντα προαγορεύομεν, τοῖς νέοις
ὅλως μὴ διαλέγεσθαι. καὶ ὁ Σωκράτης, ἵνα
τοίνυν, ἔφη, μὴ ἀμφίβολον ᾖ, ὡς ἄλλο τι
ποιῶ ἢ τὰ προηγορευμένα, ὁρίσατέ μοι, μέ-

χρι

t) Vulg. τὼ δὲ φάτην.

u) Vulgatum ἐπειδὰν.

χρι πόσων ἐτῶν δεῖ νομίζειν νέους εἶναι τοὺς ἀνθρώπους. Καὶ ὁ Χαρικλῆς, ὅσου περ, εἶπε, χρόνου βουλεύειν οὐκ ἔξεστιν, ὡς οὔπω φρονίμοις οὖσι· μηδὲ σὺ διαλέγου νεωτέροις τριάκοντα
36 ἐτῶν. μηδὲ ἄν τι ὠνῶμαι, ἔφη, ἢν πωλῇ νεώτερος τριάκοντα ἐτῶν, ἔρωμαι ὁπόσου πωλεῖ; ναί τά γε τοιαῦτα, ἔφη ὁ Χαρικλῆς· ἀλλά τοι σύ γε, ὦ Σώκρατες, εἴωθας, εἰδὼς πῶς ἔχει τὰ πλεῖστα, ἐρωτᾶν. ταῦτα οὖν μὴ ἐρώτα. μηδ᾽ ἀποκρίνωμαι οὖν, ἔφη, ἄν τίς με ἐρωτῶν τάχα ἐξετάσῃ, ποῦ οἰκεῖ Χαρικλῆς, ἢ ποῦ ἐστι Κριτίας; ναί τά γε τοιαῦτα, ἔφη ὁ
37 Χαρικλῆς. ὁ δὲ Κριτίας, ἀλλὰ τῶν δέ τοί σε ἀπέχεσθαι, ἔφη, δεήσει, ὦ Σώκρατες, τῶν σκυτέων, καὶ τῶν τεκτόνων, καὶ τῶν χαλκέων. καὶ γὰρ οἶμαι αὐτοὺς ἤδη κατατετρίφθαι διαθρυλλουμένους ὑπὸ σοῦ. οὐκοῦν, ἔφη ὁ Σωκράτης, καὶ τῶν ἑπομένων τούτοις, τοῦ τε δικαίου, καὶ τοῦ ὁσίου, καὶ τῶν ἄλλων τῶν δικαίων. x) ναὶ μὰ Δί᾽, ἔφη ὁ Χαρικλῆς, καὶ τῶν βουκόλων γε· εἰ δὲ μή, φυλάττου, ὅπως
38 μὴ καὶ σὺ ἐλάττους τὰς βοῦς ποιήσῃς. ἔνθα καὶ δῆλον ἐγένετο, ὅτι, ἀπαγγελθέντος αὐτοῖς τοῦ περὶ τῶν βοῶν λόγου, y) ὠργίζοντο τῷ Σωκράτει· οἵα μὲν οὖν ἡ συνουσία ἐγεγόνει Κριτίᾳ πρὸς Σωκράτην, καὶ ὡς εἶχον πρὸς
39 ἀλλήλους, εἴρηται. φαίην δ᾽ ἂν ἔγωγε, μηδενὶ μηδεμίαν εἶναι παίδευσιν παρὰ τοῦ μὴ ἀρέσκοντος. Κριτίας δὲ καὶ Ἀλκιβιάδης οὐκ ἀρέσκον-

τος

x) Non sunt *ἄλλα δίκαια* intelligenda, sed *ἄλλα τῶν δικαίων*, *contraria iustis*, i. e. *ἄδικα*. Sic et IV, 4, 25.

y) Vid. §. 32.

τος αὐτοῖς Σωκράτους ὡμιλησάτην, ὃν χρόνον
ὡμιλείτην αὐτῷ, ἀλλ' εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς ὡρμη-
κότε προεστάναι τῆς πόλεως· ἔτι γὰρ Σωκρά-
τει συνόντες οὐκ ἄλλοις τισὶ μᾶλλον ἐπεχείρουν
διαλέγεσθαι ἢ τοῖς μάλιστα πράττουσι τὰ πο-
λιτικά. λέγεται γὰρ Ἀλκιβιάδην, πρὶν εἴ- 40
κοσιν ἐτῶν εἶναι, Περικλεῖ, ἐπιτρόπῳ μὲν ὄντι
ἑαυτοῦ, προστάτῃ δὲ τῆς πόλεως, τοιάδε δια-
λεχθῆναι περὶ νόμων· εἰπέ μοι, φάναι, ὦ Πε- 41
ρίκλεις, ἔχοις ἄν με διδάξαι, τί ἐστι νόμος;
πάντως δήπου, φάναι τὸν Περικλέα. δίδαξον
δὴ πρὸς τῶν θεῶν, φάναι τὸν Ἀλκιβιάδην· ὡς
ἔγωγ' ἀκούων τινῶν ἐπαινουμένων, ὅτι νόμιμοι
ἄνδρες εἰσὶν, οἶμαι μὴ ἂν δικαίως τούτου τυ-
χεῖν τοῦ ἐπαίνου τὸν μὴ εἰδότα, τί ἐστι νόμος.
ἀλλ' οὐδέν τι χαλεποῦ πράγματος ἐπιθυμεῖς, 42
ὦ Ἀλκιβιάδη, φάναι τὸν Περικλέα, βουλό-
μενος γνῶναι τί ἐστι νόμος. πάντες γὰρ οὗτοι
νόμοι εἰσὶν, οὓς τὸ πλῆθος συνελθὸν καὶ δοκιμά-
σαν ἔγραψε, φράζον, ἅ, τε δεῖ ποιεῖν, καὶ
ἃ μή. πότερον δὲ τἀγαθὰ ἐνόμισαν δεῖν ποι-
εῖν, ἢ τὰ κακά; τἀγαθὰ νὴ Δία, φάναι, ὦ
μειράκιον, τὰ δὲ κακὰ, οὔ. ἐὰν δὲ μὴ πλῆ- 43
θος, ἀλλ' (ὥσπερ ὅπου ὀλιγαρχία ἐστὶν) ὀλίγοι
συνελθόντες γράψωσιν, ὅ, τι χρὴ ποιεῖν,
ταῦτα τί ἐστι; πάντα, φάναι, ὅσα γ' ἂν z)
τὸ κρατοῦν τῆς πόλεως, βουλευσάμενον, ἃ χρὴ
ποιεῖν, γράψῃ, νόμος καλεῖται. καὶ ἂν τύ-
ραννος οὖν κρατῶν τῆς πόλεως γράφῃ τοῖς πο-
λίταις, ἃ χρὴ ποιεῖν, καὶ ταῦτα νόμος ἐστί;
καὶ

z) Vulg. ὅσα δ' ἂν.

καὶ ὅσα τύραννος ἄρχων, φάναι, γράφει, καὶ
44 ταῦτα νόμος καλεῖται. βία δὲ, φάναι, καὶ
ἀνομία τί ἐστιν, ὦ Περίκλεις; ἆρ' οὐχ ὅταν ὁ
κρείττων τὸν ἥττω μὴ πείσας, ἀλλὰ βιασά-
μενος ἀναγκάσῃ ποιεῖν, ὅ, τι ἂν αὐτῷ δοκῇ;
ἔμοι γε δοκεῖ, φάναι τὸν Περικλέα. καὶ ὅσα
ἄρα τύραννος μὴ πείσας τοὺς πολίτας ἀναγ-
κάζει ποιεῖν γράφων, ἀνομία ἐστί; δοκεῖ μοι,
45 φάναι τὸν Περικλέα. ἀνατίθεμαι γάρ τοι,
ὅσα τύραννος μὴ πείσας γράφει, νόμον εἶναι.
ὅσα δὲ οἱ ὀλίγοι τοὺς πολλοὺς μὴ πείσαντες,
ἀλλὰ κρατοῦντες γράφουσι, πότερον βίαν φῶ-
μεν, ἢ μὴ φῶμεν εἶναι; πάντα μοι δοκεῖ a),
φάναι τὸν Περικλέα, ὅσα τις μὴ πείσας ἀναγ-
κάζει τινὰ ποιεῖν, εἴ τε γράφων, εἴ τε μὴ,
βία μᾶλλον ἢ νόμος εἶναι. καὶ ὅσα ἄρα τὸ
πᾶν πλῆθος κρατοῦν τῶν τὰ χρήματα ἐχόν-
των, γράφει μὴ πεῖσαν, βία μᾶλλον ἢ νόμος
ἂν εἴη; μάλα τοι, φάναι τὸν Περικλέα, ὦ
46 Ἀλκιβιάδη. καὶ ἡμεῖς τηλικοῦτοι ὄντες, δει-
νοὶ τὰ τοιαῦτα ἦμεν· τοιαῦτα γὰρ καὶ ἐμε-
λετῶμεν καὶ ἐσοφιζόμεθα, οἷάπερ καὶ σὺ νῦν
ἐμοὶ δοκεῖς μελετᾷν. τὸν δὲ Ἀλκιβιάδην φά-
ναι· εἴθε σοι, ὦ Περίκλεις, τότε συνεγενόμην,
47 ὅτε δεινότατος σαυτοῦ ταῦτα ἦσθα. ἐπεὶ τοί-
νυν τάχιστα τῶν πολιτευομένων ὑπέλαβον κρείτ-
τονες εἶναι, Σωκράτει μὲν οὐκ ἔτι προσήεσαν
(οὔτε γὰρ b) αὐτοῖς ἄλλως ἤρεσκεν· εἰ δὲ προσ-
έλθοιεν, c) ὑπὲρ ὧν ἡμάρτανον ἐλεγχόμενοι,
ἤχθοντο) τὰ δὲ τῆς πόλεως ἔπραττον, ὧν-
περ

a) Vulg. sine *μοι*.
b) Hæc tota parenthesis abest ab al.
c) Vulg. *εἴτε*.

περ ἕνεκεν καὶ Σωκράτει προσῆλθον. ἀλλὰ 48
Κρίτων τε Σωκράτους ἦν ὁμιλητὴς, καὶ Χαιρε-
φῶν, καὶ Χαιρεκράτης, καὶ Σιμμίας, καὶ Κέ-
βης, καὶ Φαίδων δὲ, καὶ ἄλλοι, οἳ ἐκείνῳ
συνῆσαν, οὐχ ἵνα δημηγορικοὶ ἢ δικανικοὶ γέ-
νοιντο, ἀλλ᾽ ἵνα καλοί τε κἀγαθοὶ γενόμενοι,
καὶ οἴκῳ, καὶ οἰκέταις, καὶ οἰκείοις, καὶ φί-
λοις, καὶ πόλει, καὶ πολίταις δύναιντο κα-
λῶς χρῆσθαι. καὶ τούτων οὐδεὶς οὔτε νεώτερος
οὔτε πρεσβύτερος ὢν, οὔτ᾽ ἐποίησε κακὸν οὐδὲν,
οὔτ᾽ αἰτίαν ἔσχεν. ἀλλὰ Σωκράτης γ᾽, ἔφη ὁ 49
κατήγορος, τοὺς πατέρας προπηλακίζειν ἐδί-
δασκε, πείθων μὲν τοὺς συνόντας αὐτῷ, σο-
φωτέρους ποιεῖν τῶν πατέρων, φάσκων δὲ, κα-
τὰ νόμον ἐξεῖναι παρανοίας ἑλόντι καὶ τὸν πα-
τέρα δῆσαι, τεκμηρίῳ τούτῳ χρώμενος, ὡς
τὸν ἀμαθέστερον ὑπὸ τοῦ σοφωτέρου νόμιμον εἴη
δεδέσθαι. Σωκράτης δὲ τὸν μὲν ἀμαθίας ἕνε- 50
κα δεσμεύοντα δικαίως ἂν καὶ αὐτὸν ᾤετο δε-
δέσθαι ὑπὸ τῶν ἐπισταμένων, ἃ μὴ αὐτὸς ἐπί-
σταται· καὶ τῶν τοιούτων ἕνεκα πολλάκις ἐσκό-
πει, τί διαφέρει μανίας ἀμαθία· καὶ τοὺς μὲν
μαινομένους ᾤετο συμφερόντως ἂν δεδέσθαι καὶ
αὐτοῖς καὶ τοῖς φίλοις, τοὺς δὲ μὴ ἐπισταμένους
τὰ δέοντα, δικαίως ἂν μανθάνειν παρὰ τῶν
ἐπισταμένων. ἀλλὰ Σωκράτης γε, ἔφη ὁ κα- 51
τήγορος, οὐ μόνον τοὺς πατέρας, ἀλλὰ καὶ τοὺς
ἄλλους συγγενεῖς ἐποίει ἐν ἀτιμίᾳ εἶναι παρὰ
τοῖς αὐτῷ συνοῦσι, λέγων, ὡς οὔτε τοὺς κά-
μνοντας, οὔτε τοὺς δικαζομένους οἱ συγγενεῖς ὠφε-
λοῦσιν, ἀλλὰ τοὺς μὲν οἱ ἰατροὶ, τοὺς δὲ οἱ συν-
δικεῖν ἐπιστάμενοι. ἔφη δὲ, καὶ περὶ τῶν φί- 52

λων αὐτὸν λέγειν, ὡς οὐδὲν ὄφελος εὔνους εἶναι,
εἰ μὴ καὶ ὠφελεῖν δυνήσονται· μόνους δὲ φά-
σκειν αὐτὸν ἀξίους εἶναι τιμῆς τοὺς εἰδότας τὰ
δέοντα, καὶ ἑρμηνεῦσαι δυναμένους. ἀναπεί-
θοντα οὖν τοὺς νέους αὐτὸν, ὡς αὐτὸς εἴη σο-
φώτατός τε, καὶ ἄλλους ἱκανώτατος ποιῆσαι
σοφοὺς, οὕτω διατιθέναι τοὺς αὐτῷ συνόντας,
ὥστε μηδαμοῦ παρ' αὐτοῖς τοὺς ἄλλους εἶναι πρὸς
53 ἑαυτόν· ἐγὼ δὲ αὐτὸν οἶδα μὲν καὶ περὶ πα-
τέρων τε, καὶ τῶν ἄλλων συγγενῶν *) τε, καὶ
περὶ φίλων ταῦτα λέγοντα· καὶ πρὸς τούτοις
γε, διότι τῆς ψυχῆς ἐξελθούσης, ἐν ᾗ μόνῃ
γίνεται φρόνησις, τὸ σῶμα τοῦ οἰκειοτάτου ἀν-
θρώπου τὴν ταχίστην ἐξενέγκαντες ἀφανίζου-
54 σιν d). ἔλεγε δὲ, ὅτι καὶ ζῶν ἕκαστος ἑαυτοῦ,
ὃ πάντων μάλιστα φιλεῖ, τοῦ σώματος ὅ, τι
ἂν ἀχρεῖον ᾖ καὶ ἀνωφελὲς, αὐτός τε ἀφαιρεῖ
καὶ ἄλλῳ παρέχει e). αὐτοί τε γὰρ f) αὐτῶν
ὄνυχάς τε καὶ τρίχας καὶ τύλους ἀφαιροῦσι,
καὶ τοῖς ἰατροῖς παρέχουσι μετὰ πόνων τε καὶ
ἀλγηδόνων καὶ ἀποτέμνειν καὶ ἀποκάειν, καὶ
τούτου χάριν οἴονται δεῖν αὐτοῖς καὶ μισθὸν τίνειν·
καὶ τὸ σίαλον ἐκ τοῦ στόματος ἀποπτύουσιν, ὡς
δύνανται ποῤῥωτάτω, διότι ὠφελεῖ μὲν οὐδὲν
55 αὐτοὺς ἐνὸν, βλάπτει δὲ πολὺ μᾶλλον. ταῦ-
τα οὖν ἔλεγεν, οὐ τὸν μὲν πατέρα ζῶντα κα-
τορύττειν διδάσκων, ἑαυτὸν δὲ κατατέμνειν·
ἀλλ' ἐπιδεικνύων, ὅτι τὸ ἄφρον, ἄτιμόν ἐστι·
καὶ παρεκάλει ἐπιμελεῖσθαι τοῦ ὡς φρονιμώτα-
τον εἶναι, καὶ ὠφελιμώτατον, ὅπως ἐάν τε

*) τε del. Morus. ἀφαιρεῖν. ὑπὸ
d) Vulg. ἀφανίσουσιν. f) Vulg. γε.
e) Int. ἀπὸ κοινοῦ:

ὑπὸ πατρὸς, ἐάν τε ὑπὸ ἀδελφȣ͂, ἐάν τε ὑπ' ἄλλȣ τινὸς βȣ́ληται τιμᾶσθαι, μὴ, τῷ οἰκεῖος εἶναι πιςεύων, ἀμελῇ, ἀλλὰ πειρᾶται, ὑφ' ὧν ἂν βȣ́λοιτο τιμᾶσθαι, τȣ́τοις ὠφέλιμος εἶναι. ἔφη δ' αὐτὸν ὁ κατήγορος καὶ τῶν ἐνδοξοτά- 56
των ποιητῶν ἐκλεγόμενον τὰ πονηρότατα, καὶ τȣ́τοις μαρτυρίοις χρώμενον, διδάσκειν τȣ̀ς συνόντας κακȣ́ργȣς εἶναι καὶ τυραννικȣ́ς· Ἡσιόδȣ g) μὲν τὸ

Ἔργον δ' ȣ̓δὲν ὄνειδος, ἀεργείη δέ τ' ὄνειδος·

τȣ͂το δὴ h) λέγειν αὐτὸν, ὡς ὁ ποιητὴς κελεύει μηδενὸς ἔργȣ, μήτε ἀδίκȣ, μήτε αἰσχρȣ͂ ἀπέχεσθαι, ἀλλὰ καὶ ταῦτα ποιεῖν ἐπὶ τῷ κέρδει. Σωκράτης δ' ἐπειδὴ ὁμολογήσαιτο, τὸ μὲν ἐρ- 57
γάτην εἶναι, ὠφέλιμόν τε ἀνθρώπῳ καὶ ἀγαθὸν εἶναι, τὸ δὲ ἀργὸν, βλαβερόν τε καὶ κακὸν, καὶ τὸ μὲν ἐργάζεσθαι ἀγαθὸν, τὸ δὲ ἀργεῖν κακόν· τȣ̀ς μὲν ἀγαθόν τι ποιȣ͂ντας ἐργάζεσθαί τε, ἔφη, καὶ ἐργάτας ἀγαθȣ̀ς εἶναι· τȣ̀ς δὲ κυβεύοντας, ἤ τι ἄλλο πονηρὸν καὶ ἐπιζήμιον ποιοῦντας, ἀργȣ̀ς ἀπεκάλει. ἐκ δὲ τȣ́των ὀρθῶς ἂν ἔχοι τὸ

Ἔργον δ' ȣ̓δὲν ὄνειδος, ἀεργείη δέ τ' ὄνειδος.

τὸ δὲ Ὁμήρȣ i), ἔφη ὁ κατήγορος, πολλάκις 58
αὐτὸν λέγειν, ὅτι Ὀδυσσεὺς

Ὅντινα μὲν βασιλῆα καὶ ἔξοχον ἄνδρα κιχείη,
Τόνδ' ἀγανοῖς ἐπέεσσιν ἐρητύσασκε παρασάς·

 Δαι-

g) Ἐργ. καὶ Ἡμερ. v. 311. (in edit. Brunn. 286.)

h) Al. τȣ͂το δὲ.

i) Iliad. β'. 189. f.

Δαιμόνι᾽, οὔ σε ἔοικε κακὸν ὣς δειδίσσεσθαι,
Ἀλλ᾽ αὐτός τε κάθησο, καὶ ἄλλους ἵδρυε λαούς.
Ὃν k) δ᾽ αὖ δήμου τ᾽ ἄνδρα ἴδοι, βοόωντά τ᾽ ἐφεύροι,
Τὸν σκήπτρῳ ἐλάσασκεν, ὁμοκλήσασκέ τε μύθῳ·
Δαιμόνι᾽, ἀτρέμας ἧσο, καὶ ἄλλων μῦθον ἄκουε,
Οἳ σέο φέρτεροί εἰσι· σὺ δ᾽ ἀπτόλεμος καὶ ἄναλκις,
Οὔτε ποτ᾽ ἐν πολέμῳ ἐναρίθμιος, οὔτ᾽ ἐνὶ βουλῇ.

Ταῦτα δὴ l) αὐτὸν ἐξηγεῖσθαι, ὡς ὁ ποιητὴς
ἐπαινοίη παίεσθαι τοὺς δημότας καὶ πένητας.
59 Σωκράτης δ᾽ οὐ ταῦτ᾽ ἔλεγε· (καὶ γὰρ ἑαυτὸν
οὕτω γ᾽ ἂν ᾤετο δεῖν παίεσθαι), ἀλλ᾽ ἔφη, δεῖν
τοὺς μήτε λόγῳ μήτε ἔργῳ ὠφελίμους ὄντας,
μήτε στρατεύματι, m) μήτε πόλει, μήτε αὐ-
τῷ τῷ δήμῳ, εἴ τι δέοι, βοηθεῖν ἱκανούς, ἄλ-
λως τ᾽ ἐὰν πρὸς τούτῳ καὶ θρασεῖς ὦσι, πάν-
τα τρόπον κωλύεσθαι, κἂν πάνυ πλούσιοι τυγ-
60 χάνωσιν ὄντες. ἀλλὰ Σωκράτης γε, τἀναντία
τούτων, φανερὸς ἦν καὶ δημοτικὸς καὶ φιλάν-
θρωπος ὤν. ἐκεῖνος γὰρ πολλοὺς ἐπιθυμητὰς
καὶ

k) Ibid. v. 198. f.

l) Al. δὲ.

m) Ernesto excidisse copula, et scr. καὶ μήτε στρ. etc. mox vero pro ἄλλως τ᾽ ἐὰν legendum videtur ἄλλως τε κἂν. Quorum neutrum necesse puto. Potius leg. ἄλλως τε ἄν.

καὶ ἀστοὺς καὶ ξένους λαβὼν, οὐδένα πώποτε
μισθὸν τῆς συνουσίας ἐπράξατο, ἀλλὰ πᾶσιν
ἀφθόνως ἐπήρκει τῶν ἑαυτοῦ· ὧν τινες μικρὰ
μέρη, παρ' ἐκείνου προῖκα λαβόντες, πολλοῦ
τοῖς ἄλλοις ἐπώλουν, καὶ οὐκ ἦσαν, ὥσπερ ἐκεῖ-
νος, δημοτικοί. τοῖς γὰρ μὴ ἔχουσι χρήμα-
τα διδόναι οὐκ ἤθελον διαλέγεσθαι. ἀλλὰ Σω- 61
κράτης γε καὶ πρὸς τοὺς ἄλλους ἀνθρώπους κό-
σμον τῇ πόλει παρεῖχε, πολλῷ μᾶλλον ἢ Λίχας
τῇ Λακεδαιμονίων, ὃς ὀνομαστὸς ἐπὶ τούτῳ γέ-
γονε. Λίχας μὲν γὰρ ταῖς γυμνοπαιδίαις
τοὺς ἐπιδημοῦντας ἐν Λακεδαίμονι ξένους ἐδεί-
πνιζε· Σωκράτης δὲ διὰ παντὸς τοῦ βίου τὰ
ἑαυτοῦ δαπανῶν τὰ μέγιστα πάντας τοὺς βου-
λομένους ὠφέλει· βελτίους γὰρ ποιῶν τοὺς
συγγιγνομένους ἀπέπεμπεν. ἐμοὶ μὲν δὴ Σωκρά- 62
της, τοιοῦτος ὢν, ἐδόκει τιμῆς ἄξιος εἶναι τῇ
πόλει μᾶλλον ἢ θανάτου· καὶ κατὰ τοὺς νό-
μους δὲ σκοπῶν ἄν τις, τοῦθ' εὕροι. Κατὰ
γὰρ τοὺς νόμους, ἐάν τις φανερὸς γένηται
κλέπτων, ἢ λωποδυτῶν, ἢ βαλαντιοτομῶν,
ἢ τοιχωρυχῶν, ἢ ἀνδραποδιζόμενος, ἢ ἱερο-
συλῶν, τούτοις θάνατός ἐστιν ἡ ζημία· ὧν
ἐκεῖνος πάντων ἀνθρώπων πλεῖστον ἀπεῖχεν. 63
ἀλλὰ μὴν τῇ πόλει γε οὔτε πολέμου κακῶς
συμβάντος, οὔτε στάσεως, οὔτε προδοσίας, οὔτε
ἄλλου κακοῦ οὐδενὸς πώποτε αἴτιος ἐγένετο.
οὐδὲ μὴν ἰδίᾳ γε οὐδένα πώποτε ἀνθρώπων
οὔτε ἀγαθῶν ἀπεστέρησεν, οὔτε κακοῖς περιέ-
βαλεν· ἀλλ' οὐδ' αἰτίαν τῶν εἰρημένων οὐδε-
νὸς πώποτ' ἔσχε. πῶς οὖν ἔνοχος ἂν εἴη τῇ 64
γραφῇ, ὃς ἀντὶ μὲν τοῦ μὴ νομίζειν θεοὺς,

(ὡς n) ἐν τῇ γραφῇ ἐγέγραπτο,) φανερὸς ἦν θεραπεύων τοὺς θεοὺς μάλιστα τῶν ἄλλων ἀνθρώπων· ἀντὶ δὲ τοῦ διαφθείρειν τοὺς νέους, (ὃ δὴ ὁ γραψάμενος αὐτὸν ᾐτιᾶτο) φανερὸς ἦν, τῶν συνόντων τοὺς πονηρὰς ἐπιθυμίας ἔχοντας, τούτων μὲν παύων, τῆς δὲ καλλίστης καὶ μεγαλοπρεπεστάτης ἀρετῆς, ᾗ πόλεις τε καὶ οἴκους εὖ οἰκοῦσι, προτρέπων ἐπιθυμεῖν· ταῦτα δὲ πράττων, πῶς οὐ μεγάλης ἄξιος ν τιμῆς τῇ πόλει;

CAPVT III.

Qualis et verbis et factis totaque vita Socrates fuerit.

Ὡς δὲ δὴ καὶ ὠφελεῖν o) ἐδόκει μοι τοὺς ξυνόντας, τὰ μὲν ἔργῳ δεικνύων ἑαυτὸν οἷος ἦν, τὰ δὲ καὶ διαλεγόμενος, τούτων δὴ γράψω, ὁπόσα ἂν διαμνημονεύσω. τὰ μέν τοίνυν πρὸς τοὺς θεοὺς φανερὸς ἦν καὶ ποιῶν καὶ λέγων, ᾗπερ ἡ Πυθία ὑποκρίνεται p) τοῖς ἐρωτῶσι, πῶς δεῖ ποιεῖν ἢ περὶ θυσίας, ἢ περὶ προγόνων θεραπείας, ἢ περὶ ἄλλου τινὸς τῶν τοιούτων. ἥτε γὰρ Πυθία νόμῳ πόλεως, ἀναιρεῖ, ποιοῦντας εὐσεβῶς ἂν ποιεῖν. Σωκράτης τε οὕτω καὶ αὐτὸς ἐποίει, καὶ τοῖς ἄλ-

n) Haec parenthesis abest ab al. addita videtur a librario.

o) καὶ in aliis excidit.

p) ἀποκρίνεται vulg.

ἄλλοις παρῄνει· τοὺς δὲ ἄλλως πως ποιοῦν-
τας περιέργους καὶ ματαίους ἐνόμιζεν εἶναι. καὶ 2
εὔχετο δὲ πρὸς τοὺς θεοὺς ἁπλῶς τἀγαθὰ
διδόναι, ὡς τοὺς θεοὺς κάλλιστα εἰδότας, ὁ-
ποῖα ἀγαθά ἐστι· τοὺς δὲ εὐχομένους χρυ-
σίον, ἢ ἀργύριον, ἢ τυραννίδα, ἢ ἄλλο τι
τῶν τοιούτων, οὐδὲν διάφορον ἐνόμιζεν εὔχε-
σθαι, ἢ εἰ κυβείαν, ἢ μάχην, ἢ ἄλλο τι
εὔχοιντο τῶν φανερῶς ἀδήλων, ὅπως ἀποβή-
σοιτο q). θυσίας δὲ θύων μικρὰς ἀπὸ μικρῶν, 3
οὐδὲν ἡγεῖτο μειοῦσθαι τῶν ἀπὸ πολλῶν καὶ με-
γάλων πολλὰ καὶ μεγάλα θυόντων. οὔτε γὰρ
τοῖς θεοῖς ἔφη καλῶς ἔχειν, εἰ ταῖς μεγά-
λαις θυσίαις μᾶλλον, ἢ ταῖς μικραῖς ἔχαιρον·
(πολλάκις γὰρ ἂν αὐτοῖς τὰ παρὰ τῶν πο-
νηρῶν μᾶλλον, ἢ τὰ παρὰ τῶν χρηστῶν εἶ-
ναι κεχαρισμένα·) οὔτ᾽ ἂν τοῖς ἀνθρώποις
ἄξιον εἶναι ζῆν, εἰ τὰ παρὰ τῶν πονηρῶν
μᾶλλον ἦν κεχαρισμένα τοῖς θεοῖς, ἢ τὰ
παρὰ τῶν χρηστῶν· ἀλλ᾽ ἐνόμιζε τοὺς θεοὺς
ταῖς παρὰ τῶν εὐσεβεστάτων τιμαῖς μάλα
χαίρειν. ἐπαινέτης δ᾽ ἦν καὶ r) τοῦ ἔπους
τούτου·

Καδδύναμιν δ᾽ ἔρδειν ἱερ᾽ ἀθανάτοισι θεοῖσι· s)

καὶ πρὸς φίλους δὲ, καὶ ξένους, καὶ
πρὸς τὴν ἄλλην δίαιταν καλὴν, ἔφη, παρ-
αίνεσιν εἶναι τὴν Καδδύναμιν ἔρδειν. εἰ δὲ 4
τι δόξειεν αὐτῷ σημαίνεσθαι παρὰ θεῶν,

q) Edd. vett. ἀποβήσετο. Ernesti conj. ἀποβήσεται.

r) καὶ in al. non exſtat.

s) Hesiod. Ἐργ. καὶ Ἡμ. v. 336. (ap. Brun. v. 309.)

ἧττον ἂν ἐπείσθη παρὰ τὰ σημαινόμενα ποι-
ῆσαι, ἢ εἴ τις αὐτὸν ἔπειθεν ὁδοῦ λαβεῖν ἡγε-
μόνα τυφλὸν καὶ μὴ εἰδότα τὴν ὁδὸν, ἀντὶ
βλέποντος καὶ εἰδότος. καὶ τῶν ἄλλων δὲ
μωρίαν κατηγόρει, οἵτινες παρὰ τὰ παρὰ τῶν
θεῶν σημαινόμενα ποιοῦσί τι, φυλαττόμενοι
τὴν παρὰ τοῖς ἀνθρώποις ἀδοξίαν. αὐτὸς δὲ
πάντ᾽*) ἀνθρώπινα ὑπερεώρα πρὸς τὴν παρὰ
5 τῶν θεῶν ξυμβουλίαν. διαίτῃ δὲ τήν τε ψυ-
χὴν ἐπαίδευσε καὶ τὸ σῶμα, ᾗ χρώμενος ἄν
τις, εἰ μή τι δαιμόνιον εἴη, θαῤῥαλέως καὶ
ἀσφαλῶς διάγοι, καὶ οὐκ ἂν ἀπορήσειε τοσαύ-
της δαπάνης. οὕτω γὰρ εὐτελὴς ἦν, ὥστ᾽ οὐκ
οἶδ᾽ εἴ τις οὕτως ἂν ὀλίγα ἐργάζοιτο, ὥστε μὴ
λαμβάνειν τὰ Σωκράτει ἀρκοῦντα. σίτῳ μὲν γὰρ
τοσούτῳ ἐχρῆτο, ὅσον ἡδέως ἤσθιε. καὶ ἐπὶ
τούτῳ οὕτως παρεσκευασμένος ᾔει, ὥστε τὴν ἐπι-
θυμίαν τοῦ σίτου ὄψον αὐτῷ εἶναι. ποτὸν δὲ
πᾶν ἡδὺ ἦν αὐτῷ, διὰ τὸ μὴ πίνειν, εἰ μὴ
6 διψῴη. εἰ δέ ποτε κληθεὶς ἐθελήσειεν ἐπὶ
δεῖπνον ἐλθεῖν, ὃ τοῖς πλείστοις ἐργωδέστατόν
ἐστιν, ὥστε φυλάξασθαι τὸ ὑπὲρ τὸν κόρον t)
ἐμπίπλασθαι, τοῦτο ῥᾳδίως πάνυ ἐφυλάττε-
το. τοῖς δὲ μὴ δυναμένοις τοῦτο ποιεῖν συνεβού-
λευε φυλάττεσθαι τὰ πείθοντα μὴ πεινῶντας
ἐσθίειν, μηδὲ διψῶντας πίνειν. καὶ γὰρ τὰ
λυμαινόμενα γαστέρας καὶ κεφαλὰς, καὶ ψυ-
7 χὰς, ταῦτ᾽, ἔφη, εἶναι. οἴεσθαι δ᾽ ἔφη ἐπι-
σκώπτων καὶ τὴν Κίρκην ὗς ποιεῖν, τοιούτοις

*) παντα τ᾽ ἀνθρ. conj. Reisk. πολ-

t) Vulg. καιρὸν. (Vulgata καιρὸν bene se habet: ὑπὲρ τὸν καιρὸν est: *magis quam par est*, ut: πολὺ πλέον τοῦ καιροῦ in Xenoph. π. Ἱππ. c. VIII. 4. *majus spatium quam par est* significat.)

Franckesche Stiftungen zu Halle

πολλοῖς δειπνίζουσαν. u) τὸν δὲ Ὀδυσσέα Ἑρ-
μοῦ τε ὑποθημοσύνῃ, καὶ αὐτὸν ἐγκρατῆ ὄντα,
καὶ ἀποσχόμενον τοῦ x) ὑπὲρ τὸν καιρὸν τῶν τοι-
ούτων ἅπτεσθαι, διὰ ταῦτα οὐδὲ γενέσθαι ὗν.
τοιαῦτα μὲν περὶ τούτων ἔπαιζεν, ἅμα σπουδά-
ζων. ἀφροδισίων δὲ y), παρῄνει τῶν καλῶν 8
ἰσχυρῶς ἀπέχεσθαι. οὐ γάρ, ἔφη, ῥᾴδιον εἶ-
ναι τῶν τοιούτων ἁπτόμενον σωφρονεῖν. ἀλλὰ
καὶ Κριτόβουλόν ποτε τὸν Κρίτωνος πυθόμε-
νος, ὅτι ἐφίλησε τὸν Ἀλκιβιάδου υἱὸν καλὸν
ὄντα, παρόντος τοῦ Κριτοβούλου ἤρετο Ξενο-
φῶντα. εἰπέ μοι, ἔφη, ὦ Ξενοφῶν, οὐ σὺ 9
Κριτόβουλον ἐνόμιζες εἶναι τῶν σοφρονικῶν ἀν-
θρώπων μᾶλλον ἢ τῶν θρασέων z), καὶ τῶν
προνοητικῶν μᾶλλον ἢ τῶν ἀνοήτων τε καὶ ῥι-
ψοκινδύνων; πάνυ μὲν οὖν, ἔφη ὁ Ξενοφῶν. νῦν
τοίνυν νόμιζε αὐτὸν θερμουργότατον εἶναι καὶ
λεωργότατον. οὗτος κἂν εἰς μαχαίρας κυβι-
στήσειε, κἂν εἰς πῦρ ἅλλοιτο. καὶ τί δή, ἔφη 10
ὁ Ξενοφῶν, ἰδὼν ποιοῦντα, ταῦτα κατέγνω-
κας αὐτοῦ; οὐ γὰρ οὗτος, ἔφη, ἐτόλμησε τὸν
Ἀλκιβιάδου υἱὸν φιλῆσαι, ὄντα εὐπροσωπότα-
τον καὶ ὡραιότατον; ἀλλ' εἰ μέν τοι, ἔφη ὁ
Ξενοφῶν, τοιοῦτόν ἐστι τὸ ῥιψοκίνδυνον ἔργον,
κἂν ἐγὼ δοκῶ μοι τὸν κίνδυνον τοῦτον ὑπομεῖ-
ναι. ὦ τλῆμον, ἔφη ὁ Σωκράτης, καὶ τί 11
ἂν a) οἴει παθεῖν καλὸν φιλήσας; ἆρ' οὐκ ἂν
αὐτίκα μάλα δοῦλος ἀντ' ἐλευθέρου εἶναι;
πολ-

u) Fabula eſt ap. Homer. Odyſſ. κ.
x) Vulgo: τὸ.
y) Intell. περὶ.
z) Vulgo: ἐραστῶν. (Anonymus quidam hic ἀνοήτων et mox pro ἀνοήτων, θρασέων emendavit.)
a) Vulgo ἄρ'.

πολλὰ δὲ δαπανᾷν εἰς βλαβερὰς ἡδονὰς, πολ-
λὴν δὲ ἀσχολίαν ἔχειν τοῦ ἐπιμεληθῆναί τι-
νος καλοῦ κἀγαθοῦ, σπουδάζειν δὲ ἀναγκα-
σθῆναι, ἐφ᾽ οἷς οὐδ᾽ ἂν μαινόμενος σπουδά-
12 σειεν; ὦ Ἡράκλεις, ἔφη ὁ Ξενοφῶν, ὡς δει-
νήν τινα λέγεις δύναμιν τοῦ φιλήματος εἶναι.
καὶ τοῦτο, ἔφη ὁ Σωκράτης, θαυμάζεις; οὐκ
οἶσθα, ἔφη, ὅτι τὰ φαλάγγια, οὐδ᾽ ἡμιω-
βολιαῖα τὸ μέγεθος ὄντα, προσαψάμενα μό-
νον τῷ στόματι, ταῖς τε ὀδύναις ἐπιτρίβει
τοὺς ἀνθρώπους, καὶ τοῦ φρονεῖν ἐξίστησι; ναὶ
13 μὰ Δί᾽, ἔφη ὁ Ξενοφῶν. ἐνίησι γάρ τι τὰ
φαλάγγια κατὰ τὸ δῆγμα. ὦ μωρὲ, ἔφη ὁ
Σωκράτης, τοὺς δὲ καλοὺς οὐκ οἴει, φιλοῦντας
ἐνιέναι τι, ὅ, τι σὺ οὐχ ὁρᾷς; οὐκ οἶσθ᾽ ὅτι
τοῦτο τὸ θηρίον, ὃ καλοῦσι καλὸν καὶ ὡραῖον,
τοσούτῳ δεινότερόν ἐστι τῶν φαλαγγίων, ὅσῳ
ἐκεῖνα μὲν ἁψάμενα, τοῦτο δὲ οὐδ᾽ ἁπτόμενον,
ἐάν τις αὐτὸ θεᾶται, ἐνίησι b) καὶ πάνυ
πόῤῥωθεν τοιοῦτον, ὥστε μαίνεσθαι ποιεῖν; ἴσως
δὲ καὶ οἱ ἔρωτες τοξόται διὰ τοῦτο καλοῦν-
ται, ὅτι καὶ πόῤῥωθεν οἱ καλοὶ τιτρώσκουσιν.
ἀλλὰ συμβουλεύω σοι, ὦ Ξενοφῶν, ὁπότ᾽ ἂν
ἴδῃς τινὰ καλὸν, φεύγειν προτροπάδην. σοὶ
δέ, ὦ Κριτόβουλε, συμβουλεύω ἀπενιαυτίσαι·
μόλις γὰρ ἂν ἴσως ἐν τοσούτῳ χρόνῳ τὸ δῆγμα
14 ὑγιὴς γένοιο. οὕτω δὴ καὶ ἀφροδισιάζειν, τοὺς
μὴ ἀσφαλῶς ἔχοντας πρὸς ἀφροδίσια, ᾤετο
χρῆναι πρὸς τοιαῦτα, οἷα, μὴ πάνυ μὲν
δεο-

b) Vulgo ἐνίησί τε καὶ, et ἐνίησί τι. Conf. ad hanc disputationem Cyropaed. L. V. c. I. §. 7. 8.

δεομένου τοῦ σώματος, οὐκ ἂν προσδέξαιτο ἡ
ψυχή, δεομένου δέ, οὐκ ἂν πράγματα παρέ-
χοι. αὐτὸς δὲ πρὸς ταῦτα φανερὸς ἦν οὕτω
παρεσκευασμένος, ὥς τε ῥᾷον ἀπέχεσθαι τῶν
καλλίστων καὶ ὡραιοτάτων, ἢ οἱ ἄλλοι τῶν αἰ-
σχίστων καὶ ἀωροτάτων. περὶ μὲν δὴ βρώ- 15
σεως καὶ πόσεως καὶ ἀφροδισίων, οὕτω κα-
τεσκευασμένος ἦν, καὶ ᾤετο οὐδὲν ἂν ἧττον
ἀρκούντως ἥδεσθαι τῶν πολλὰ ἐπὶ τούτοις
πραγματευομένων, λυπεῖσθαι δὲ πολὺ ἔλατ-
τον.

CAPUT IV.

Socrates Deos esse demonstrat.

Εἰ δέ τινες Σωκράτην νομίζουσιν (ὡς ἔνιοι
γράφουσί τε καὶ λέγουσι περὶ αὐτοῦ τεκμαιρόμε-
νοι) προτρέψασθαι μὲν ἀνθρώπους ἐπ' ἀρετὴν
κράτιστον γεγονέναι, προαγαγεῖν δὲ ἐπ' αὐτὴν
οὐχ ἱκανόν· σκεψάμενοι, μὴ μόνον ἃ ἐκεῖνος
κολαστηρίου ἕνεκα τοὺς πάντ' οἰομένους εἰδέναι ἐρω-
τῶν ἤλεγχεν, ἀλλὰ καὶ ἃ λέγων συνημέρευε
τοῖς συνδιατρίβουσι, δοκιμαζόντων, εἰ ἱκανὸς ἦν
βελτίους ποιεῖν τοὺς συνόντας. λέξω δὲ πρῶ- 2
τον, ἅ ποτε αὐτοῦ ἤκουσα περὶ τοῦ δαιμονίου
διαλεγομένου πρὸς Ἀριστόδημον, τὸν μικρὸν ἐπι-
καλούμενον. καταμαθὼν γὰρ αὐτὸν οὔτε θύον-
τα τοῖς θεοῖς c), οὔτε μαντικῇ χρώμενον, ἀλ-
λὰ καὶ τῶν ποιούντων ταῦτα καταγελῶντα·
εἰπέ μοι, ἔφη, ὦ Ἀριστόδημε, ἔστιν οὕς τινας ἀν-
θρώ-

c) Vulgo additur μηχανώμενον.

θρώπων τεθαύμακας ἐπὶ σοφίᾳ; ἔγωγ᾽, ἔφη.
καὶ ὅς, λέξον ἡμῖν, ἔφη, τὰ ὀνόματα αὐτῶν.
3 ἐπὶ μὲν τοίνυν ἐπῶν ποιήσει Ὅμηρον ἔγωγε μά-
λιστα τεθαύμακα, ἐπὶ δὲ διθυράμβῳ Μελα-
νιππίδην, ἐπὶ δὲ τραγῳδίᾳ Σοφοκλέα, ἐπὶ δὲ
ἀνδριαντοποιΐα Πολύκλειτον, ἐπὶ δὲ ζωγρα-
4 φίᾳ Ζεύξιν. πότερά σοι δοκοῦσιν οἱ ἀπεργαζό-
μενοι εἴδωλα ἄφρονά τε καὶ ἀκίνητα, ἀξιο-
θαυμαστότεροι εἶναι, ἢ οἱ ζῶα ἔμφρονά τε καὶ
ἐνεργά; πολὺ, νὴ Δία, οἱ ζῶα, εἴπερ γε μὴ
τύχῃ τινὶ, ἀλλὰ ὑπὸ γνώμης ταῦτα γένηται.
τῶν δὲ ἀτεκμάρτως ἐχόντων, ὅτου ἕνεκά ἐστι,
καὶ τῶν φανερῶς ἐπ᾽ ὠφελείᾳ ὄντων, πότερα
τύχης καὶ πότερα γνώμης ἔργα κρίνεις; πρέ-
πει μὲν τὰ ἐπ᾽ ὠφελείᾳ γενόμενα d) γνώμης
5 εἶναι ἔργα. οὐκοῦν δοκεῖ σοι ὁ e) ἐξ ἀρχῆς
ποιῶν ἀνθρώπους, ἐπ᾽ ὠφελείᾳ προσθεῖναι αὐ-
τοῖς, δι᾽ ὧν αἰσθάνονται, ἕκαστα, ὀφθαλμοὺς
μὲν, ὥσθ᾽ ὁρᾶν τὰ ὁρατὰ, ὦτα δὲ, ὥστ᾽ ἀκούειν
τὰ ἀκουστά. ὀσμῶν γε μὴν, εἰ μὴ ῥῖνες προσε-
τέθησαν, τί ἂν ἡμῖν ὄφελος ἦν; τίς δ᾽ ἂν αἴ-
σθησις ἦν γλυκέων καὶ δριμέων καὶ πάντων τῶν
διὰ στόματος ἡδέων, εἰ μὴ γλῶττα τούτων
6 γνώμων ἐνειργάσθη; πρὸς δὲ τούτοις, οὐ δοκεῖ
σοι καὶ τόδε προνοίας ἔργῳ f) ἐοικέναι, τὸ,
ἐπεὶ ἀσθενὴς μέν ἐστιν ἡ ὄψις, βλεφάροις αὐ-
τὴν θυρῶσαι, ἃ, ὅταν μὲν αὐτῇ χρῆσθαί τι
δέῃ, ἀναπετάννυται, ἐν δὲ τῷ ὕπνῳ συγκλείε-
ται; ὡς δ᾽ ἂν μηδὲ ἄνεμοι βλάπτωσιν, ἠθ-
μὸν βλεφαρίδας ἐμφῦσαι, ὀφρῦσί τε ἀπογει-
σῶ-

d) Vulgo: γιγνόμενα.
e) Vulg. sine articulo.
f) Vulgo: ἔργον.

σῶσαι τὰ ὑπὲρ τῶν ὀμμάτων, ὡς μηδ' ὁ ἐκ τῆς
κεφαλῆς ἱδρὼς κακουργῇ· τὸ δὲ, τὴν ἀκοὴν
δέχεσθαι μὲν πάσας φωνὰς, ἐμπίπλασθαι δὲ
μήποτε· καὶ τοὺς μὲν πρόσθεν ὀδόντας πᾶσι
ζώοις οἵους τέμνειν εἶναι, τοὺς δὲ γομφίους οἵους
παρὰ τούτων δεξαμένους λεαίνειν· καὶ στόμα
μὲν, δι' οὗ, ὧν ἐπιθυμεῖ τὰ ζῶα, εἰσπέμπε-
ται, πλησίον ὀφθαλμῶν καὶ ῥινῶν καταθεῖναι.
ἐπεὶ δὲ τὰ ἀποχωροῦντα δυσχερῆ, ἀποστρέψαι
τοὺς τούτων ὀχετοὺς, καὶ ἀπενεγκεῖν, ᾗ δυνα-
τὸν προσωτάτω, ἀπὸ τῶν αἰσθήσεων· ταῦτα
οὕτω προνοητικῶς πεπραγμένα, ἀπορεῖς, πό-
τερα τύχης ἢ γνώμης ἔργα ἐστίν; οὐ, μὰ τὸν 7
Δί', ἔφη, ἀλλ' οὕτω γε σκοπουμένῳ πάνυ ἔοικε
ταῦτα σοφοῦ τινὸς δημιουργοῦ καὶ φιλοζώου τεχ-
νήματι. τὸ δὲ ἐμφῦσαι μὲν ἔρωτα τῆς τεκνο-
ποιΐας, ἐμφῦσαι δὲ ταῖς γειναμέναις ἔρωτα τοῦ
ἐκτρέφειν, τοῖς δὲ τραφεῖσι μέγιστον μὲν πό-
θον τοῦ ζῆν, μέγιστον δὲ φόβον τοῦ θανάτου·
ἀμέλει καὶ ταῦτα ἔοικε μηχανήμασί τινος
ζῶα εἶναι βουλευσαμένου. σὺ δὲ σαυτὸν φρό-
νιμόν τι δοκεῖς ἔχειν; (ἐρώτα γοῦν, καὶ ἀπο- 8
κρινοῦμαι),*) ἄλλοθι δὲ οὐδαμοῦ οὐδὲν οἴει φρόνι-
μον εἶναι; καὶ ταῦτα, εἰδὼς ὅτι γῆς τε μι-
κρὸν μέρος ἐν τῷ σώματι, πολλῆς οὔσης,
ἔχεις, καὶ ὑγροῦ βραχὺ, πολλοῦ ὄντος, καὶ
τῶν ἄλλων δήπου μεγάλων ὄντων ἑκάστου μι-
κρὸν μέρος λαβόντι τὸ σῶμα συνήρμοσταί σοι.
νοῦν δὲ μόνον ἄρα οὐδαμοῦ ὄντα σε εὐτυχῶς 9
πως δοκεῖς συναρπάσαι, καὶ τάδε ὑπερμεγέ-
θη καὶ πλῆθος ἄπειρα, δι' ἀφροσύνην τινὰ
οὕτως

*) (Quae hic parentheſi includuntur verba V. V. D. D. pro ſpuriis habentur.)

οὕτως g) οἴει εὐτάκτως ἔχειν; Μὰ Δί᾽· οὐ γὰρ
ὁρῶ τοὺς κυρίους, ὥσπερ τῶν ἐνθάδε γινομέ-
νων τοὺς δημιουργούς. οὐδὲ γὰρ τὴν ἑαυτοῦ σύ
γε ψυχὴν ὁρᾷς, ἢ τοῦ σώματος κυρία ἐστίν.
ὥστε, κατά γε τοῦτο, ἔξεστί σοι λέγειν, ὅτι
οὐδὲν h) γνώμῃ, ἀλλὰ τύχῃ πάντα πράττεις.
10 καὶ ὁ Ἀριστόδημος, οὔτοι, ἔφη, ἐγώ, ὦ Σώ-
κρατες, ὑπερορῶ τὸ δαιμόνιον, ἀλλ᾽ ἐκεῖνο με-
γαλοπρεπέστερον ἡγοῦμαι, ἢ ὡς τῆς ἐμῆς θε-
ραπείας προσδεῖσθαι. οὐκοῦν, ἔφη, ὅσῳ μεγα-
λοπρεπέστερον *) ἀξιοῖ σε θεραπεύειν, τοσούτῳ
11 μᾶλλον τιμητέον αὐτό. εὖ ἴσθι, ἔφη, ὅτι ε᾽
νομίζοιμι θεοὺς ἀνθρώπων τι φροντίζειν, οὐκ
ἂν ἀμελοίην αὐτῶν. ἔπειτ᾽ οὐκ οἴει φροντί-
ζειν, οἳ πρῶτον μὲν μόνον τῶν ζώων ἄνθρω-
πον ὀρθὸν ἀνέστησαν (ἡ δὲ ὀρθότης καὶ προο-
ρᾶν πλεῖον ποιεῖ δύνασθαι καὶ τὰ ὕπερθεν
μᾶλλον θεᾶσθαι, καὶ ἧττον κακοπαθεῖν) καὶ
ὄψιν καὶ ἀκοὴν καὶ στόμα ἐνεποίησαν· ἔπει-
τα τοῖς μὲν ἄλλοις ἑρπετοῖς πόδας ἔδωκαν,
12 οἳ τὸ πορεύεσθαι μόνον παρέχουσιν· ἀνθρώ-
πῳ δὲ καὶ χεῖρας προσέθεσαν, αἳ τα πλεῖ-
στα, οἷς εὐδαιμονέστεροι ἐκείνων ἐσμέν, ἐξερ-
γάζονται· καὶ μὴν γλῶτταν γε πάντων τῶν
ζώων ἐχόντων, μόνην τὴν τῶν ἀνθρώπων
ἐποίησαν οἵαν, ἄλλοτε ἀλλαχῇ ψαύουσαν τοῦ
στόματος, ἀρθροῦν τε τὴν φωνήν, καὶ σημαί-
νειν πάντα ἀλλήλοις, ἃ βουλόμεθα; τὸ δέ,
καὶ τὰς τῶν ἀφροδισίων ἡδονὰς τοῖς μὲν ἄλ-
λοις ζώοις δοῦναι περιγράψαντας τοῦ ἔτους
χρόνον, ἡμῖν δὲ συνεχῶς μέχρι γήρως ταύ-

τας

g) Vulg. ὡς. h) Vulg. οὐδέ. *) ὂν adjicit Wyttenbach.

τας παρέχειν; οὐ τοίνυν*) μόνον ἤρκεσε τῷ θεῷ 13
τοῦ σώματος ἐπιμεληθῆναι, ἀλλ᾽ (ὅπερ μέγιστόν
ἐστι) καὶ τὴν ψυχὴν κρατίστην τῷ ἀνθρώπῳ
ἐνέφυσε. τίνος γὰρ ἄλλου ζώου ψυχὴ πρῶτα
μὲν θεῶν, τῶν τὰ μέγιστα καὶ κάλλιστα συν-
ταξάντων, ᾔσθηται ὅτι εἰσί; τί δὲ φῦλον ἄλ-
λο ἢ ἄνθρωποι θεοὺς θεραπεύουσι; ποία δὲ
ψυχὴ τῆς ἀνθρωπίνης ἱκανωτέρα προφυλάτ-
τεσθαι, ἢ λιμὸν, ἢ δίψος, ἢ ψύχη, ἢ θάλ-
πη, ἢ νόσοις ἐπικουρῆσαι, ἢ ῥώμην ἀσκῆσαι,
ἢ πρὸς μάθησιν**) ἐκπονῆσαι, ἢ ὅσα ἂν ἀκού-
σῃ, ἢ ἴδῃ, ἢ μάθῃ, ἱκανωτέρα ἐστὶ διαμε-
μνῆσθαι; οὐ γὰρ πάνυ σοι κατάδηλον, ὅτι
παρὰ τὰ ἄλλα ζῶα, ὥσπερ θεοὶ, ἄνθρωποι 14
βιοτεύουσι, φύσει καὶ τῷ σώματι καὶ τῇ
ψυχῇ κρατιστεύοντες; οὔτε γὰρ βοὸς ἂν ἔχων
σῶμα, ἀνθρώπου δὲ γνώμην, ἠδύνατ᾽ ἂν
πράττειν, ἃ ἐβούλετο· οὔθ᾽ ὅσα χεῖρας ἔχει,
ἄφρονα δ᾽ ἐστὶ, πλέον οὐδὲν ἔχει. σὺ δὲ ἀμ-
φοτέρου i) τῶν πλείστου ἀξίων τετυχηκὼς, οὐκ
οἴει σοῦ θεοὺς ἐπιμελεῖσθαι; ἀλλ᾽ ὅταν τί
ποιήσωσι, νομιεῖς αὐτοὺς σοῦ φροντίζειν; Ὅ- 15
ταν πέμπωσιν, ὥσπερ σὺ k) φῂς πέμπειν
αὐτοὺς, συμβούλους, ὅ, τι χρὴ ποιεῖν καὶ μὴ
ποιεῖν. ὅταν δὲ Ἀθηναίοις, ἔφη, πυνθανο-
μένοις τι διὰ μαντικῆς, φράζωσιν, οὐ καὶ σοὶ
δοκεῖς φράζειν αὐτούς; οὐδ᾽ ὅταν τοῖς Ἕλλησι
τέρατα πέμποντες προσημαίνωσιν, οὐδ᾽ ὅταν
πα-

*) οὐδὲ μὴν f. οὔτοι δέ conj. Schüz. V. CL.

**) προσμάθησιν alii.

i) Al. ἀμφοτέρων.

k) Pro σὺ est in vulgatis nonnullis σοὶ, quod et est contextui aptius.

πᾶσιν ἀνθρώποις; ἀλλὰ μόνον σε ἐξαιροῦντες ἐν
16 ἀμελείᾳ κατατίθενται; οἴει δ' ἂν, τοὺς θεοὺς
τοῖς ἀνθρώποις δόξαν ἐμφῦσαι, ὡς ἱκανοί
εἰσιν εὖ καὶ κακῶς ποιεῖν, εἰ μὴ δυνατοὶ ἦσαν;
καὶ ἀνθρώπους ἐξαπατωμένους τὸν πάντα χρό-
νον οὐδέποτ' ἂν αἰσθέσθαι; οὐχ ὁρᾷς, ὅτι τὰ
πολυχρονιώτατα καὶ σοφώτατα τῶν ἀνθρω-
πίνων, πόλεις καὶ ἔθνη, θεοσεβέστατά ἐστιν,
καὶ αἱ φρονιμώταται ἡλικίαι, θεῶν ἐπιμελέστα-
17 ται; ὦ 'γαθὲ l), ἔφη, κατάμαθε, ὅτι καὶ ὁ
σὸς*) νοῦς ἐνὼν τὸ σὸν σῶμα, ὅπως βούλεται, με-
ταχειρίζεται. οἴεσθαι οὖν χρὴ καὶ τὴν ἐν παν-
τὶ φρόνησιν τὰ πάντα, ὅπως ἂν αὐτῇ ἡδὺ ᾖ,
οὕτω τίθεσθαι· καὶ μὴ τὸ σὸν μὲν ὄμμα δύ-
νασθαι ἐπὶ πολλὰ στάδια ἐξικνεῖσθαι, τὸν δὲ
τοῦ θεοῦ ὀφθαλμὸν ἀδύνατον εἶναι ἅμα πάντα
ὁρᾶν· μηδὲ τὴν σὴν μὲν ψυχὴν καὶ περὶ τῶν
ἐνθάδε καὶ περὶ τῶν ἐν Αἰγύπτῳ, καὶ ἐν Σικε-
λίᾳ δύνασθαι φροντίζειν, τὴν δὲ τοῦ θεοῦ φρόνη-
σιν μὴ ἱκανὴν εἶναι ἅμα πάντων ἐπιμελεῖσθαι·
18 ἢν μέν τοι, ὥσπερ ἀνθρώπους θεραπεύων γι-
γνώσκεις τοὺς ἀντιθεραπεύειν ἐθέλοντας, καὶ
χαριζόμενος τοὺς ἀντιχαριζομένους, καὶ συμβου-
λευόμενος καταμανθάνεις τοὺς φρονίμους, οὕτω
καὶ τῶν θεῶν πεῖραν λαμβάνῃς θεραπεύων,
εἴ τι σοι θελήσουσι περὶ τῶν ἀδήλων ἀνθρώ-
ποις συμβουλεύειν, γνώσῃ τὸ θεῖον, ὅτι τοσοῦ-
τον καὶ τοιοῦτόν ἐστιν, ὥσθ' ἅμα πάντα ὁρᾶν,
καὶ πάντα ἀκούειν, καὶ πανταχοῦ παρεῖναι,
19 καὶ ἅμα πάντων ἐπιμελεῖσθαι m). ἐμοὶ μὲν
ταῦτα

l) Al. ἀγαθὲ pro ὦ 'γαθέ.
*) σοὶ conj. Reiske.
m) Vulgo additur αὐτούς.

ταῦτα λέγων οὐ μόνον τοὺς συνόντας ἐδόκει ποιεῖν, ὁπότε ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων ὁρῷντο, ἀπέχεσθαι τῶν ἀνοσίων τε, καὶ ἀδίκων καὶ αἰσχρῶν, ἀλλὰ καὶ ὁπότε ἐν ἐρημίᾳ εἶεν, ἐπείπερ ἡγήσαιντο μηδὲν ἄν ποτε, ὧν πράττοιεν, θεοὺς διαλαθεῖν.

CAPVT V.

Temperantiae laus.

Εἰ δὲ δὴ καὶ ἐγκράτεια καλόν τε κἀγα-
θὸν ἀνδρὶ κτῆμά ἐστιν, ἐπισκεψώμεθα, εἴτι
προὐβίβαζε λέγων εἰς ταύτην n) τοιάδε· ὦ
ἄνδρες, εἰ, πολέμου ἡμῖν γενομένου, βουλοίμεθα
ἑλέσθαι ἄνδρα, ὑφ᾽ οὗ μάλιστα ἂν αὐτοὶ μὲν
σωζοίμεθα, τοὺς δὲ πολεμίους χειροίμεθα, ἆρ᾽
ὅντιν᾽ ἂν αἰσθανοίμεθα ἥττω γαστρὸς, ἢ οἴνου,
ἢ ἀφροδισίων, ἢ πόνου, ἢ ὕπνου, τοῦτον αἱροίμε-
θα; καὶ πῶς ἂν οἰηθείημεν τὸν τοιοῦτον ἢ ἡ-
μᾶς σῶσαι, ἢ τοὺς πολεμίους κρατῆσαι; εἰ δ᾽ 2
ἐπὶ τελευτῇ τοῦ βίου γενόμενοι βουλοίμεθά τῳ
ἐπιτρέψαι, ἢ παῖδας ἄῤῥενας παιδεῦσαι, ἢ
θυγατέρας παρθένους διαφυλάξαι, ἢ χρήμα-
τα διασῶσαι, ἆρ᾽ ἀξιόπιστον εἰς ταῦθ᾽ ἡγη-
σοίμεθα o) τὸν ἀκρατῆ; δούλῳ δ᾽ ἀκρατεῖ ἐπι-
τρέψαιμεν ἂν, ἢ βοσκήματα, ἢ ταμεῖα, ἢ
ἔργων ἐπίστασιν; διάκονον δὲ καὶ ἀγοραστὴν
τοιοῦτον ἐθελήσαιμεν ἂν προῖκα λαβεῖν; ἀλλὰ 3

n) Vulg. τοιαύτην. Ernesti αὐτὴν conj.

o) Vulg. ἡγησόμεθα.

μὴν εἴ γε μηδὲ δῦλον ἀκρατῆ δεξαίμεθ' ἄν, πῶς ὐκ ἄξιον αὐτόν γε φυλάξασθαι τοιῦτον γενέσθαι; καὶ γὰρ ὐχ', ὥσπερ οἱ πλεονέκται τῶν ἄλλων ἀφαιρῦμενοι χρήματα, ἑαυτὺς δοκῦσι πλυτίζειν, ὕτως ὁ ἀκρατὴς τοῖς μὲν ἄλλοις βλαβερὸς, ἑαυτῷ δ' ὠφέλιμος, ἀλλὰ κακῦργος μὲν τῶν ἄλλων, ἑαυτῦ δὲ πολὺ κακυργότερος· εἴγε κακυργότατόν ἐςι, μὴ μόνον τὸν οἶκον τὸν ἑαυτῦ φθείρειν, ἀλλὰ καὶ τὸ σῶ-
4 μα, καὶ τὴν ψυχήν. ἐν συνυσίᾳ δὲ τίς ἂν ἡσθείη τῷ τοιύτῳ, ὃν εἰδείη τῷ ὄψῳ τε καὶ τῷ οἴνῳ χαίροντα μᾶλλον ἢ τοῖς φίλοις, καὶ τὰς πόρνας ἀγαπῶντα μᾶλλον ἢ τὺς ἑταίρυς; ἆρά γε ὐ χρὴ πάντα ἄνδρα ἡγησάμενον τὴν ἐγκράτειαν ἀρετῆς εἶναι κρηπῖδα, ταύτην πρῶ-
5 τον ἐν τῇ ψυχῇ κατασκευάσασθαι; τίς γὰρ ἄνευ ταύτης ἢ μάθοι τι ἂν ἀγαθὸν ἢ μελετήσειεν ἀξιολόγως; ἢ τίς ὐκ ἂν ταῖς ἡδοναῖς δυλεύων, αἰσχρῶς διατεθείη καὶ τὸ σῶμα καὶ τὴν ψυχήν; ἐμοὶ μὲν δοκεῖ, νὴ τὴν Ἥραν, ἐλευθέρῳ μὲν ἀνδρὶ εὐκτὸν εἶναι, μὴ τυχεῖν δύλυ τοιύτυ, δυλεύοντα δὲ ταῖς τοιαύταις ἡδοναῖς, ἱκετεύειν p) τὺς θεὺς, δεσποτῶν ἀγαθῶν τυχεῖν. ὕτω γὰρ ἂν μόνον ὁ τοιῦτος
6 σωθείη· τοιαῦτα δὲ λέγων, ἔτι ἐγκρατέςερον τοῖς ἔργοις ἢ τοῖς λόγοις ἑαυτὸν ἐπεδείκνυεν. ὐ γὰρ μόνον τῶν διὰ τῦ σώματος ἡδονῶν ἐκράτει, ἀλλὰ καὶ τῆς διὰ τῶν χρημάτων, νομίζων τὸν παρὰ τῦ τυχόντος χρήματα λαμβάνοντα, δεσπότην ἑαυτῦ καθιςά-

p) Intell. χρῆναι.

στάναι, καὶ δουλεύειν δουλείαν οὐδεμιᾶς ἧττον αἰσχράν.

CAPVT VI.

Socratis cum Antiphonte Sophista disputatio.

Ἄξιον δὲ αὐτοῦ, καὶ ἃ πρὸς Ἀντιφῶντα
τὸν σοφιστὴν διελέχθη, μὴ παραλιπεῖν. ὁ γὰρ
Ἀντιφῶν ποτὲ βουλόμενος τοὺς συνουσιαστὰς αὐ-
τοῦ παρελέσθαι, προσελθὼν τῷ Σωκράτει,
παρόντων αὐτῶν, ἔλεξε τάδε· ὦ Σώκρατες, 2
ἐγὼ μὲν ᾤμην τοὺς φιλοσοφοῦντας εὐδαιμονεστέ-
ρους χρῆναι γίγνεσθαι· σὺ δέ μοι δοκεῖς τά-
ναντία τῆς σοφίας ἀπολελαυκέναι. ζῇς γοῦν
οὕτως, ὡς οὐδ' ἂν εἷς δοῦλος ὑπὸ δεσπότῃ διαι-
τώμενος μείνειε*), σιτία τε σιτῇ, καὶ ποτὰ
πίνεις τὰ φαυλότατα, καὶ ἱμάτιον ἠμφίεσαι
οὐ μόνον φαῦλον, ἀλλὰ τὸ αὐτὸ θέρους τε καὶ
χειμῶνος, ἀνυπόδητός τε καὶ ἀχίτων διατε-
λεῖς. καὶ μὴν χρήματά γε οὐ λαμβάνεις, 3
ἃ καὶ κτωμένους εὐφραίνει, καὶ κεκτημένους
ἐλευθεριώτερόν τε καὶ ἥδιον ποιεῖ ζῆν. εἰ οὖν,
ὥσπερ καὶ τῶν ἄλλων ἔργων οἱ διδάσκαλοι
τοὺς μαθητὰς μιμητὰς ἑαυτῶν ἀποδεικνύουσιν,
οὕτω καὶ σὺ τοὺς συνόντας διαθήσεις, νόμιζε
κακοδαιμονίας διδάσκαλος εἶναι. καὶ ὁ Σω- 4
κράτης πρὸς ταῦτα εἶπεν, δοκεῖς μοι, ἔφη, ὦ
Ἀντιφῶν, ὑπειληφέναι με οὕτως ἀνιαρῶς ζῆν,

*) ὑπομείνειε Valk. conj.

ὥστε πέπεισμαι, σὲ μᾶλλον ἀποθανεῖν ἂν ἑλέ-
σθαι, ἢ ζῆν, ὥσπερ ἐγώ. ἴθι οὖν, ἐπισκε-
ψώμεθα, τί χαλεπὸν ᾔσθησαι τοῦ ἐμοῦ βίου;
5 πότερον, ὅτι τοῖς μὲν λαμβάνουσιν ἀργύριον
ἀναγκαῖόν ἐστιν ἀπεργάζεσθαι τοῦτο, ἐφ᾽ ᾧ ἂν
μισθὸν λαμβάνωσιν· ἐμοὶ δὲ μὴ λαμβάνοντι
οὐκ ἀνάγκη διαλέγεσθαι, ᾧ ἂν μὴ βούλωμαι·
ἢ τὴν δίαιτάν μου φαυλίζεις, ὡς ἧττον μὲν
ὑγιεινὰ ἐσθίοντος ἐμοῦ ἢ σοῦ, ἧττον δὲ ἰσχὺν
παρέχοντα, ἢ ὡς χαλεπώτερα πορίσασθαι
τὰ ἐμὰ διαιτήματα τῶν σῶν, διὰ τὸ σπα-
νιώτερά τε καὶ πολυτελέστερα εἶναι; ἢ ὡς ἡδίω
σοι, ἃ σὺ παρασκευάζῃ, ὄντα, ἢ ἐμοί, ἃ
ἐγώ q). οὐκ οἶσθ᾽, ὅτι ὁ μὲν ἥδιστα ἐσθίων, ἥ-
κιστα ὄψου δεῖται, ὁ δὲ ἥδιστα πίνων, ἥκιστα τοῦ
6 μὴ παρόντος ἐπιθυμεῖ ποτοῦ; τά γε μὴν ἱμά-
τια οἶσθ᾽ ὅτι οἱ μεταβαλλόμενοι ψύχους καὶ
θάλπους ἕνεκα μεταβάλλονται, καὶ ὑποδήμα-
τα ὑποδοῦνται, ὅπως μὴ διὰ τὰ λυποῦντα τοὺς
πόδας κωλύωνται πορεύεσθαι. ἤδη οὖν ποτὲ
ᾔσθου ἐμὲ ἢ διὰ ψύχος μᾶλλόν του ἔνδον μένον-
τα, ἢ διὰ θάλπος μαχόμενόν τῳ περὶ σκιᾶς,
ἢ διὰ τὸ ἀλγεῖν τοὺς πόδας οὐ βαδίζοντα, ὅπου
7 ἂν βούλωμαι; οὐκ οἶσθ᾽, ὅτι οἱ φύσει ἀσθενέστα-
τοι τῷ σώματι, μελετήσαντες τῶν ἰσχυροτά-
των κρείττους τε γίγνονται, πρὸς ἃ μελετῶ-
σι, καὶ ῥᾷον αὐτὰ φέρουσιν; ἐμὲ δὲ ἄρα οὐκ
οἴει, τῷ σώματι ἀεὶ τὰ συντυγχάνοντα μελε-
τῶντα καρτερεῖν, πάντα ῥᾷον φέρειν σοῦ r) μὴ
8 μελετῶντος; τοῦ δὲ μὴ δουλεύειν γαστρί, μηδ᾽
ὕπνῳ

q) Sic Ernestius ex conj. vulgo: ἢ ἐμοὶ λέγω.

r) Ernestius ὁ πάνυ e conjectura posuit τοῦ.

ὕπνῳ καὶ λαγνείᾳ, οἴει τι ἄλλο αἰτιώτερον
εἶναι, ἢ τὸ ἕτερα ἔχειν τούτων ἡδίω, ἃ οὐ
μόνον ἐν χρείᾳ ὄντα εὐφραίνει, ἀλλὰ καὶ ἐλ-
πίδας παρέχοντα ὠφελήσειν ἀεί; καὶ μὴν
τοῦτό γε οἶσθα, ὅτι οἱ μὲν οἰόμενοι μηδὲν εὖ
πράττειν οὐκ εὐφραίνονται, οἱ δ' ἡγούμενοι κα-
λῶς προχωρεῖν ἑαυτοῖς ἢ γεωργίαν, ἢ ναυ-
κληρίαν, ἢ ἄλλ' ὅ, τι ἂν τυγχάνωσιν ἐργα-
ζόμενοι, ὡς εὖ πράττοντες εὐφραίνονται. οἴει 9
οὖν ἀπὸ πάντων τούτων τοσαύτην ἡδονὴν εἶναι,
ὅσην ἀπὸ τοῦ ἑαυτόν τε ἡγεῖσθαι βελτίω γι-
γνεσθαι, καὶ φίλους ἀμείνους κτᾶσθαι; ἐγὼ
τοίνυν διατελῶ ταῦτα νομίζων. ἐὰν δὲ δὴ
φίλους ἢ πόλιν ὠφελεῖν δέῃ, ποτέρῳ ἂν εἴη s)
πλείων σχολὴ τούτων ἐπιμελεῖσθαι, τῷ, ὡς
ἐγὼ νῦν, ἢ τῷ, ὡς σὺ μακαρίζεις, διαιτω-
μένῳ; στρατεύοιτο δὲ πότερος ἂν ῥᾷον, ὁ μὴ
δυνάμενος ἄνευ πολυτελοῦς διαίτης ζῆν, ἢ
ᾧ τὸ παρὸν ἀρκοίη; ἐκπολιορκηθείη δὲ πότε-
ρος ἂν θᾶττον, ὁ τῶν χαλεπωτάτων εὑρεῖν
δεόμενος t) μᾶλλον, ἢ ὁ τοῖς ῥᾴστοις u) ἐν-
τυγχάνειν ἀρκούντως χρώμενος; ἔοικας, ὦ Ἀν- 10
τιφῶν, τὴν εὐδαιμονίαν οἰομένῳ τρυφὴν καὶ
πολυτέλειαν εἶναι· ἐγὼ δὲ νομίζω τὸ μὲν
μηδενὸς δέεσθαι θεῖον εἶναι, τὸ δὲ ὡς ἐλαχί-
στων, ἐγγυτάτω τοῦ θείου· καὶ τὸ μὲν θεῖον,
κράτιστον, τὸ δὲ ἐγγυτάτω τοῦ θείου, ἐγγυ-
τάτω τοῦ κρατίστου. Πάλιν δέ ποτε ὁ Ἀντι- 11
φῶν διαλεγόμενος τῷ Σωκράτει εἶπεν· ὦ Σώ-

 κρα-

s) Reliqui omnes ποτέρῳ ἢ πλείων.

t) Vulgo tantum χαλ. δεόμενος, sine εὑρεῖν.

u) Vulgo additur ῥᾴστως.

κρατες, ἐγώ τοι σὲ μὲν δίκαιον νομίζω, σοφὸν δὲ ȣ̓δ' ὁπωςιȣ̃ν. δοκεῖς δέ μοι καὶ αὐτὸς τȣ̃το γιγνώσκειν, ȣ̓δένα γ' ȣ̃ν τῆς συνȣσίας ἀργύριον πράττῃ. καί τοι τό γε ἱμάτιον, ἢ τὴν οἰκίαν, ἢ ἄλλο τι, ὧν κέκτησαι, νομίζων ἀργυρίȣ ἄξιον εἶναι, ȣ̓δενὶ ἂν, μὴ x) ὅτι προῖκα
12 δοίης, ἀλλ' ȣ̓δ' ἔλαττον τῆς ἀξίας λαβών. δῆλον δὲ y) ὅτι εἰ καὶ τὴν συνȣσίαν ᾤȣ τινὸς ἀξίαν εἶναι, καὶ ταύτης ἂν ȣ̓κ ἔλαττον τῆς ἀξίας ἀργύριον ἐπράττȣ. δίκαιος μὲν ȣ̃ν ἂν εἴης, ὅτι ȣ̓κ ἐξαπατᾷς ἐπὶ πλεονεξίᾳ, σοφὸς
13 δὲ ȣ̓κ ἂν μηδενός γε ἄξια ἐπιςάμενος. ὁ δὲ Σωκράτης πρὸς ταῦτα εἶπεν, ὦ Ἀντιφῶν, παρ' ἡμῖν νομίζεται, τὴν ὥραν καὶ τὴν σοφίαν, ὁμοίως μὲν καλὸν, ὁμοίως δὲ αἰσχρὸν, διατίθεσθαι εἶναι. τήν τε γὰρ ὥραν ἐὰν μέν τις ἀργυρίȣ πωλῇ τῷ βȣλομένῳ, πόρνον αὐτὸν ἀποκαλȣ̃σιν· ἐὰν δέ τις, ὃν ἂν γνῷ καλῶν τε κἀγαθῶν ἐραςὴν ὄντα, τȣ̃τον φίλον ἑαυτῷ ποιῆται, σώφρονα νομίζομεν· καὶ τὴν σοφίαν ὡσαύτως τȣ̀ς μὲν ἀργυρίȣ τῷ βȣλομένῳ πωλȣ̃ντας, σοφιςὰς, ὥσπερ πόρνȣς, *) ἀποκαλȣ̃σιν· ὅς τις δὲ, ὃν ἂν γνῷ εὐφυῆ ὄντα, διδάσκων ὅ, τι ἂν ἔχῃ ἀγαθὸν, φίλον ποιῆται, τȣ̃τον νομίζομεν, ἃ τῷ καλῷ κἀγαθῷ πολίτῃ
14 προσήκει, ταῦτα ποιεῖν. ἐγὼ δ' ȣ̃ν καὶ αὐτὸς, ὦ Ἀντιφῶν, ὥσπερ ἄλλος τις ἢ ἵππῳ ἀγαθῷ, ἢ κυνὶ, ἢ ὄρνιθι ἥδεται, ȣ̃τω καὶ ἔτι μᾶλλον ἥδομαι φίλοις ἀγαθοῖς. καὶ ἐάν τι σχῶ ἀγαθὸν, διδάσκω, καί ἄλλοις συνίςημι, παρ'

x) Intell. λέγω. y) Al. δῆλον δή.

*) Verba ὥσπερ πόρνους glossema putat Rhunk.

παρ' ὧν ἂν ἡγῶμαι ὠφελήσεσθαί τι αὐτοὺς εἰς ἀρετήν. καὶ τοὺς θησαυροὺς τῶν πάλαι σοφῶν ἀνδρῶν, οὓς ἐκεῖνοι κατέλιπον ἐν βιβλίοις γράψαντες, ἀνελίττων, κοινῇ σὺν τοῖς φίλοις διέρχομαι· καὶ ἄν τι ὁρῶμεν ἀγαθὸν, ἐκλεγόμεθα, καὶ μέγα νομίζομεν κέρδος, ἐὰν ἀλλήλοις ὠφέλιμοι z) γινώμεθα. ἐμοὶ μὲν δὴ ταῦτα ἀκούοντι ἐδόκει αὐτός τε μακάριος εἶναι, καὶ τοὺς ἀκούοντας ἐπὶ καλοκἀγαθίαν ἄγειν.

Καὶ πάλιν ποτὲ τοῦ Ἀντιφῶντος ἐρομένου αὐτὸν, 15
πῶς ἄλλους μὲν ἡγοῖτο a) πολιτικοὺς ποιεῖν, αὐτὸς δὲ οὐ πράττοι τὰ πολιτικὰ, εἴπερ ἐπίσταιτο· ποτέρως δ' ἂν, ἔφη, ὦ Ἀντιφῶν, μᾶλλον τὰ πολιτικὰ πράττοιμι, εἰ μόνος αὐτὰ πράττοιμι, ἢ εἰ ἐπιμελοίμην τοῦ ὡς πλείστους ἱκανοὺς εἶναι πράττειν αὐτά;

CAPVT VII.

Quomodo Socrates a iactantia averterit homines.

Ἐπισκεψώμεθα δὲ, εἰ καὶ ἀλαζονείας ἀποτρέπων τοὺς συνόντας, ἀρετῆς ἐπιμελεῖσθαι προέτρεπεν. ἀεὶ γὰρ ἔλεγεν, ὡς οὐκ εἴη καλλίων ὁδὸς ἐπ' εὐδοξίαν, ἢ δι' ἧς ἄν τις ἀγαθός τι b) γένοιτο, καὶ μὴ δοκεῖν βούλοιτο. ὅτι δ' ἀληθῆ ἔλεγεν, ὧδε ἐδίδασκεν. ἐνθυμώμεθα- 2
μεθα γὰρ, ἔφη, εἴ τις, μὴ ὢν ἀγαθὸς αὐ-

z) Vulg. φίλοι. a) Vulgo ἡγεῖται, πράττει — ἐπίσταται. b) Vulgo τε.

λητὴς, δοκεῖν βούλοιτο, τί ἂν αὐτῷ ποιητέον
εἴη; ἆρ᾽ οὐ τὰ ἔξω τῆς τέχνης μιμητέον τοὺς
ἀγαθοὺς αὐλητὰς, καὶ πρῶτον μὲν, ὅτι ἐκεῖνοι
σκεύη τε καλὰ κέκτηνται, καὶ ἀκολούθους πολ-
λοὺς περιάγονται, καὶ τούτῳ ταῦτα ποιητέον·
ἔπειτα, ὅτι ἐκείνους πολλοὶ ἐπαινοῦσι, καὶ τού-
τῳ πολλοὺς ἐπαινέτας παρασκευαστέον. ἀλλὰ
μὴν ἔργον*) γε οὐδαμοῦ ληπτέον, ἢ εὐθὺς ἐλεγ-
χθήσεται γελοῖος ὤν, καὶ οὐ μόνον αὐλητὴς κα-
κὸς, ἀλλὰ καὶ ἄνθρωπος ἀλαζών. καί τοι
πολλὰ μὲν δαπανῶν, μηδὲν δὲ ὠφελούμενος,
πρὸς δὲ τούτοις κακοδοξῶν, πῶς οὐκ ἐπιπόνως
τε καὶ ἀλυσιτελῶς καὶ καταγελάστως βιώσε-
3 ται; ὡσαύτως, εἴ τις βούλοιτο στρατηγὸς ἀγα-
θὸς, μὴ ὤν, φαίνεσθαι, ἢ κυβερνήτης, ἐννοῶ-
μεν, τί ἂν συμβαίνοι. ἆρ᾽ οὐκ ἄν, εἰ μὲν ἐπι-
θυμῶν τοῦ δοκεῖν ἱκανὸς εἶναι ταῦτα πράττειν,
μὴ δύναιτο πείθειν, ταύτῃ λυπηρόν; εἰ δὲ
πείσειεν, ἔτι ἀθλιώτερον· δῆλον γὰρ, ὅτι
κυβερνᾷν τε κατασταθεὶς ὁ μὴ ἐπιστάμενος, ἢ
στρατηγεῖν, ἀπολέσειεν ἂν, οὓς ἥκιστα βούλοιτο,
καὶ αὐτὸς αἰσχρῶς τε καὶ κακῶς ἀπαλλάξειεν.
4 ὡσαύτως δὲ καὶ τὸ πλούσιον, καὶ τὸ ἀνδρεῖον,
καὶ τὸ ἰσχυρὸν μὴ ὄντα δοκεῖν, ἀλυσιτελὲς
ἀπέφαινε. προστάττεσθαι γὰρ αὐτοῖς, ἔφη,
μείζω ἢ κατὰ δύναμιν, καὶ μὴ δυναμέ-
νους ταῦτα ποιεῖν, δοκοῦντας ἱκανοὺς εἶναι,
5 συγγνώμης οὐκ ἂν τυγχάνειν. ἀπατεῶνα
δὲ ἐκάλει, οὐ μικρὸν μὲν c), εἴ τις ἀργύ-
ριον

*) ἔργου conj. Valk.

c) Vulg. τὸν οὐ μικρὸν μὲν οὐδ᾽ εἴ τις. Ern. sine artic. οὐ μ. μ. οὐδ᾽ εἴ τις. Si

οὐδ᾽